

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА

ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ФІНАНСІВ І КРЕДИТУ

БАНКІВСЬКА СИСТЕМА УКРАЇНИ: СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Кваліфікаційна робота

Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський)

Виконав:

студент 4 курсу групи 472-1
денної форми навчання
спеціальності 072 «Фінанси,
банківська справа та страхування»

Пунговський Дмитро Мануїлович _____

Керівник:

доцент кафедри фінансів і кредиту

Ткач Євген Вікторович _____

*До захисту допущено на засіданні кафедри
протокол № _____ від _____ червня 2026 р.*

*Завідувач кафедри фінансів і кредиту
_____ доц. Харабара В.М.*

АНОТАЦІЯ

Робота присвячена оцінці діяльності комерційних банків України. Метою є аналіз фінансової стійкості, доходів і витрат сектору та розробка рекомендацій для підвищення його ефективності.

Методи дослідження: фінансовий, порівняльний і статистичний аналіз показників за 2022–2025 роки, методи індукції та дедукції.

Основні результати: проаналізовано динаміку ключових фінансових показників, формування ресурсної бази та кредитні портфелі банків. Оцінено роль НБУ в підтримці стабільності системи. Визначено головні перспективи розвитку: цифровізація, хмарні технології, штучний інтелект та біометрія для посилення безпеки платежів.

Практичне значення: результати можуть бути використані банками для оптимізації витрат, вдосконалення стратегій розвитку та підвищення операційної стабільності.

Ключові слова: банківська система, комерційний банк, фінансова стійкість, Національний банк України, кредитні операції, банківські інновації, інформаційна безпека.

ANNOTATION

This paper is devoted to the evaluation of the performance of commercial banks in Ukraine. The aim is to analyze the financial stability, revenues, and expenditures of the sector, and to develop recommendations for enhancing its efficiency.

Research methods: financial, comparative, and statistical analysis of indicators for the period of 2022–2025, along with methods of induction and deduction.

Main results: the dynamics of key financial indicators, resource base formation, and bank credit portfolios were analyzed. The role of the NBU in maintaining systemic stability was evaluated. The primary prospects for development were identified: digitalization, cloud technologies, artificial intelligence, and biometrics to enhance payment security.

Practical significance: the results can be utilized by banks to optimize expenditures, refine development strategies, and elevate operational stability.

Keywords: banking system, commercial bank, financial stability, National Bank of Ukraine, credit operations, banking innovations, information security.

Дмитро ПУНГОВСЬКИЙ

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФУНКЦІОНУВАННЯ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ.....	5
1.1. Сутність, функції, та основні принципи функціонування банківської системи.....	5
1.2. Система комерційних банків та особливості механізму її регулювання.....	12
1.3. Роль банківської системи у забезпеченні макроекономічної стабільності держави.....	17
РОЗДІЛ 2. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ДІЯЛЬНОСТІ БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВ В УКРАЇНІ У 2022-2026 РОКАХ.....	22
2.1. Аналіз впливу макроекономічних факторів на банківську діяльність в Україні.....	22
2.2. Аналітична оцінка діяльності комерційних банків в Україні.....	29
2.3. Аналіз та оцінка основних показників діяльності АТ КБ«ПриватБанк».....	34
РОЗДІЛ 3. ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ В УКРАЇНІ.....	43
3.1. Забезпечення стабільності функціонування банківських установ в сучасних умовах, роль центрального банку: зарубіжний та вітчизняний досвід.....	43
3.2. Вдосконалення банківських технологій та підвищення рівня довіри населення до банків як основи розвитку фінансово-кредитної системи держави.....	48
3.3 Впровадження інноваційних банківських технологій та послуг у діяльності АТ КБ«ПриватБанк».....	52
ВИСНОВКИ.....	59
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	62
ДОДАТКИ.....	68

ВСТУП

Актуальність теми дослідження зумовлена визначальною роллю банківської системи у забезпеченні макроекономічної стабільності держави. У 2022-2026 роках банківський сектор України зіткнувся з безпрецедентними викликами, що вимагало швидкої адаптації до нових реалій, зміни регулювання та впровадження інновацій. Стабільність функціонування банківських установ, зокрема АТ КБ «ПриватБанк», а також ефективна монетарна політика центробанку є критично важливими для підтримки національної економіки, та подальшого соціально-економічного розвитку.

Мета та завдання роботи. Метою роботи є дослідження теоретичних та практичних аспектів функціонування банківської системи України, основних тенденцій та перспектив її розвитку.

Для досягнення поставленої мети доцільно виокремити наступні завдання:

- дослідити сутність, функції, та основні принципи функціонування банківської системи;
- розглянути систему комерційних банків та особливості механізму їх регулювання;
- охарактеризувати роль банківської системи у забезпеченні макроекономічної стабільності держави;
- проаналізувати вплив макроекономічних факторів на банківську діяльність в Україні;
- дати аналітичну оцінку діяльності комерційних банків в Україні;
- проаналізувати та дати оцінку основних показників діяльності АТ КБ «ПриватБанк»;
- дослідити перспективи забезпечення стабільності функціонування банківських установ в сучасних умовах, роль центрального банку в контексті зарубіжного та вітчизняного досвіду;

- розглянути напрями вдосконалення банківських технологій та підвищення рівня довіри населення до банків як основи розвитку фінансово-кредитної системи держави;

- запропонувати впровадження інноваційних банківських технологій та продуктів і послуг у діяльності АТ КБ «ПриватБанк».

Об'єкт та предмет дослідження. Об'єктом дослідження є процес функціонування і розвитку банківської системи України в сучасних умовах.

Предметом дослідження є теоретичні та практичні основи діяльності банківської системи, та перспективи розвитку.

Методологічну базу складають загальнонаукові та спеціальні методи: аналіз наукової літератури, порівняльний аналіз міжнародного досвіду монетарного регулювання, збір і систематизація даних фінансового ринку, а також методи індукції та дедукції, економічного моделювання, інституційний та системний підходи.

Інформаційною базою слугували нормативно-правові акти України, статистичні дані НБУ, фінансова звітність АТ КБ «ПриватБанк», праці науковців та аналітичні звіти.

Обсяг і структура роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, що загалом поділяються на 9 підрозділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. В роботі наявні 1 рисунок та 10 таблиць.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ

1.1. Сутність, функції, та основні принципи функціонування банківської системи

Функціонування банківської системи є необхідною складовою економіки країни. Важливо розуміти, що банківська система не є сукупністю посередників між економічними суб'єктами, а є кілька рівневим інституційним механізмом, що здійснює перерозподіл ресурсів в економіці. Саме банківська система є одним з основних учасників трансмісійного механізму, що передбачає активну участь банків в процесі регулювання економіки.

Банківська система є важливою складовою фінансової системи держави. Український науковець Мазур І. М. вважає, що: «фінансова система — це сукупність економічних відносин та інституцій, які здійснюють перерозподіл грошових потоків в економіці» [3, с. 56].

Вітчизняна науковиця Кузнєцова С. А. зазначає, що: «банківська система — законодавчо визначена, чітко структурована та субординована сукупність фінансових посередників, які здійснюють банківську діяльність на постійній професійній основі і функціонально взаємопов'язані в самостійну економічну структуру» [4, с. 86].

Науковиця Холодна Ю. Є. визначає банківську систему як: «складний комплекс, який функціонує і розвивається відповідно до цілого ряду законодавчих і нормативних документів. Основним елементом цієї системи є банк — кредитно-фінансова установа, яка залучає і накопичує вільні грошові кошти підприємств, організацій, населення, а також здійснює випуск цінних паперів, кредитування народного господарства і населення на умовах платності, зворотності і строковості» [38, с. 167].

За визначенням українського науковця Нікіфорова П. О.: «банківська система — це специфічна економічна й організаційно-правова структура, що

забезпечує функціонування грошового ринку й економіки у цілому та є сукупністю різноманітних видів банківських установ у їх взаємозв'язку, які існують у тій чи іншій країні в певний історичний період» [13, с. 100].

Вітчизняна науковиця Рац О. М. Зазначає, що: «банківська система – це складова фінансової системи країни, що підпадає під загальну дію економічних законів, які діють у громадянському суспільстві. Вона становить сукупність різних за організаційно-правовою формою та спеціалізацією національних банківських установ, що існують у межах єдиної фінансової системи та єдиного грошово-кредитного механізму в певний проміжок часу (певний історичний період). Банківська система є цілісним механізмом, що взаємодіє з іншими системними структурами фінансового ринку, а також як його підсистема утворює більш загальне об'єднання – економічну систему в цілому» [38, с. 168].

З визначення науковця Мельника С. І. бачимо, що: «банківська система – важлива складова економічної системи держави, до складу котрої входять центральний банк (Національний банк України), банківські установи, небанківські фінансові інститути, які здійснюють залучення коштів, розміщення їх у вигляді кредитів та ведення рахунків клієнтів, Фонд гарантування вкладів фізичних осіб та банківська інфраструктура» [13, с. 75].

Важливо зазначити, що виділяють два підходи до визначення та розуміння сутності банківської системи:

- інституційний підхід, що передбачає розуміння банківської системи як сукупності банківських установ, що її утворюють;
- інституційно-економічний підхід, що визначає сутність банківської системи з боку економічних проблем та особливостей функціонування, організаційних та правових умов, що визначають потребу централізованого регулювання банківської діяльності.

Отже, банківську систему можна характеризувати як важливу складову фінансової системи країни, що є сукупністю банківських організацій та наглядових органів (відповідно відбувається поділ банківської системи на рівні),

які здійснюють свою діяльність в межах, що є визначені законодавством, та функціонують в межах єдиного грошового-кредитного механізму.

Банківська система ґрунтується на наступних принципах побудови:

- нагляд за діяльністю комерційних банків, що передбачає нагляд з боку центрального банку та/або інших державних органів управління;
- діяльність банків на ринку цінних паперів, що історично обумовлено відсутністю чіткого поділу на комерційні та інвестиційні банки у минулому;
- унікальність банківської системи, що зумовлено національними традиціями, історичним досвідом та особливістю конкретних суспільно-економічних умов.

Науковець Мазур І. М. зазначає, що: «до загальних рис банківської системи можна віднести:

1) поєднання багатьох однотипних елементів. Ці елементи підпорядковуються однаковим цілям. У банківській системі такими елементами є окремі банки, основною метою діяльності кожного з них, за винятком Національного банку України, є отримання прибутку;

2) динамічність системи. Банківська система постійно розвивається, адаптуючись до зміни економічної ситуації в країні, вдосконалюється в міру нових вимог ринкової економіки, зокрема змінюються методи та інструменти банківської діяльності, розширюється коло банківських операцій;

3) закритість системи. Банківська система є системою закритого типу, що проявляється концентрацією уваги її суб'єктів переважно на специфічній діяльності, яка пов'язана з грошовою сферою, виконанням банками суто банківських операцій. Значний обсяг банківської інформації згідно з національним законодавством є банківською таємницею і не може розголошуватися чи передаватися в інші системи;

4) саморегуляція системи. Банківська система здатна саморегулюватися, тобто у випадку банкрутства одного з банків інші банки займають його нішу. Якщо змінюється економічна ситуація в країні, в банках негайно адекватно

змінюються методи діяльності, наприклад, вони перетворюються зі спеціалізованих в універсальні» [3, с. 63].

З даних рис бачимо, що вони є спільними для більшості складників фінансових систем, проте для банківської системи можна виділити окремі специфічні риси, що підкреслюють банківську специфіку. На думку Мазура І. М. до таких рис відносимо наступні:

«1) централізоване регулювання діяльності кожного банку окремо і банківської діяльності в цілому;

2) гнучке поєднання високого рівня централізованості керованості банківської системи із збереженням повної економічної незалежності та відповідальності за результатами своєї діяльності в кожному банку, який входить у систему;

3) наявність загальносистемної інфраструктури, що забезпечує ефективне функціонування окремого банку, а також взаємодію банків. Таким прикладом може бути система кореспондентських відносин між банками з використанням новітніх технологій;

4) дворівнева структура, яка характерна для сучасної економіки України. У період, коли Україна входила до складу Радянського Союзу, її банківська система була однорівневою» [3, с. 65].

Для банківської системи характерними є наступні ознаки:

1) забезпечення та проведення нагляду та регулювання банківської діяльності, з урахуванням комерційних інтересів банків та інтересів суспільства;

2) забезпечення попиту та пропозиції на грошовому ринку країни.

Основними функціями банківської системи є:

- трансформаційна, що передбачає залучення вільних коштів від клієнтів та передача їх іншим клієнтам, що змінює обсяги та терміни грошових потоків що є причиною посередницької ролі банків;

- емісійна, що передбачає створення платіжних засобів і регулювання грошового обороту відповідно до динаміки попиту та пропозиції грошових ресурсів у країні;

- стабілізаційна, що передбачає забезпечення стабільності функціонування банківської системи, завдяки формуванню необхідної законодавчої бази та механізмів дотримання нормативних документів.

В економічній науці виділено наступні принципи побудови банківської системи:

- ієрархічний принцип, що передбачає внутрішньоструктурні підпорядкованість та поділ на окремі сегменти;
- функціонально-регулюючий принцип, що передбачає поділ банківської системи на сегменти, відповідно до характерного функціоналу, спеціалізації, характеру вимог та банківського нагляду;
- організаційно-ієрархічний принцип, що передбачає структурне виокремлення всіх функціонуючих сегментів банківської системи на органи центрального апарату, територіальних філій та відділень тощо.

Велика Українська енциклопедія зазначає, що: «серед основних складників банківської системи виділяють:

- національний банк як конституційний орган;
- державні банки;
- акціонерні банки;
- кооперативні банки;
- філії та представництва іноземних банків;
- загальносистемна інфраструктура, що забезпечує функціональну взаємодію окремих банків;
- небанківські фінансові установи, виключною діяльністю яких є прийняття вкладів, розміщення кредитів або ведення рахунків клієнтів;
- фонд гарантування вкладів фізичних осіб.

Отже, розуміємо, що банківська система завдяки своїй діяльності в сфері залучення та пропозиції грошових ресурсів створює умови для розширення сукупного попиту та розвитку реального сектору економіки.

Загалом розрізняють однорівневу, двохрівневу та трьохрівневу банківську системи:

1) однорівнева банківська система передбачає горизонтальні зв'язки між банками та виконання ними аналогічних функцій в процесі виконання державної політики, такий тип не є розповсюджений для розвинутих країн, і використовується в низькорозвинених державах з адміністративно плановою економікою;

2) дворівнева банківська система передбачає поділ банків на один центральний банк (перший рівень) та комерційні банки (другий рівень), що виконують притаманні одне одному функції (рис. 1.1).

Центральний банк виконує наступні функції:

- монопольна емісія національної валюти;
- кредитор останньої інстанції;
- фінансовий агент уряду;
- банківський нагляд.

Також, важливо зазначити, що центральний банк комунікує виключно з банками другого рівня, відповідно регулювання економіки через монетарні інструменти відбувається шляхом впливу на комерційні банки, після чого відбувається передача імпульсів до фізичних чи юридичних осіб. Важливою складовою діяльності центрального банку є некомерційний тип роботи, тобто отримання прибутку не є метою його діяльності. До основних цілей діяльності центрального банку відносимо: стабільність національної грошової одиниці та збереження монетарної стабільності.

В свою чергу банки другого рівня здійснюють діяльність на комерційних засадах, з метою отримання прибутку та в умовах конкуренції. Банки другого рівня беруть безпосередню участь у обслуговуванні фізичних та юридичних осіб. Таким чином розуміємо, що дворівнева структура банківської системи передбачає поділ на центральний банк, що виконує функції та завдання, які спрямовані на регулювання банківської діяльності та досягнення макроекономічних цілей. Банки другого рівня здійснюють діяльність з метою отримання прибутку, та є передавачами монетарних імпульсів до населення та бізнесу країни.

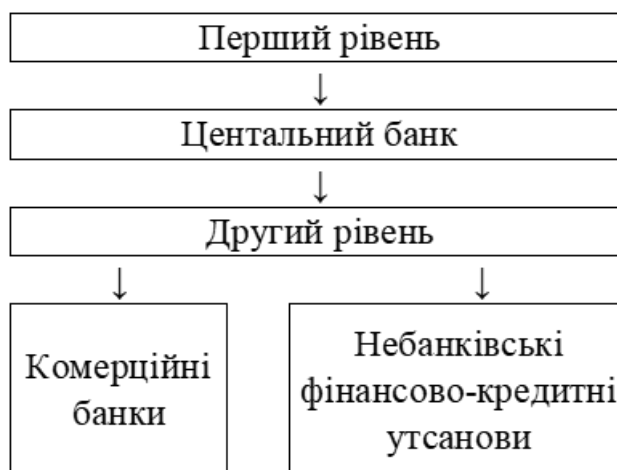

Рис. 1.1. Дворівнева структура банківської системи

Сформовано автором на основі даних [3, с. 56]

Окремо можна виділити трирівневу структуру банківської системи, що є характерною для Європейського союзу, де роль банку першого рівня відіграє Європейський центральний банк, банками другого рівня є центральні банки європейських країн, а банки третього рівня є комерційні банки. Також, такий тип банківської системи характерний для Швейцарії, США та Японії, де організація банківської системи відповідає критеріям трирівневої.

Отже, визначивши основні аспекти функціонування дворівневої банківської системи можна окреслити наступні положення:

- кожен рівень виконує притаманні для нього функції, під час виконання яких відбувається комунікація з іншим рівнем;
- для першого рівня, тобто для Центрального банку притаманні функції грошово-кредитного регулювання економіки, підтримання стабільності національної грошової одиниці та банківський нагляд;
- комерційні банки здійснюють свою діяльність з метою отримання прибутку, та збереження інтересів споживачів банківських послуг;
- Центральним банком відбувається регулювання економіки через кредитний, відсотковий та канал відкритого ринку, на яких комерційні банки є прямими учасниками;

- діяльність центрального банку визначена та регламентована нормативно-правовими актами, комерційних банків — нормативно-правовими актами та регуляторними нормами з банку центрального банку.

1.2. Система комерційних банків та особливості механізму її регулювання

Сучасна економіка неможлива без ефективно функціонуючої банківської системи, де ключову роль відіграють комерційні банки. Виступаючи головними фінансовими посередниками, вони забезпечують акумуляцію вільних коштів та їхній подальший перерозподіл, безперебійне кредитування реального сектора економіки, а також здійснення розрахунково-касових операцій. Проте специфіка банківської діяльності нерозривно пов'язана з високим рівнем фінансових ризиків. Робота із залученим капіталом робить комерційні банки особливо чутливими до макроекономічних коливань, що може впливати на стабільність усієї фінансової системи держави.

Саме тому надійне функціонування банківського сектору об'єктивно вимагає дієвого та збалансованого механізму регулювання з боку держави. У цьому розділі детально розглядається організаційна структура та функції системи комерційних банків. Особлива увага приділяється аналізу ключових інструментів, методів та специфіки нормативно-правового регулювання, які застосовуються центральними органами влади для мінімізації системних ризиків, забезпечення інституційної стійкості банків та гарантування надійного захисту інтересів вкладників і кредиторів.

Законом України «Про банки та банківську діяльність» визначено, що: «банк — юридична особа, яка на підставі банківської ліцензії має виключне право надавати банківські послуги» [28].

За визначенням Великої української енциклопедії поняття банку трактується як: «кредитно-фінансова інституція, що здійснює залучення та нагромадження вільних грошових коштів (вкладів) юридичних і фізичних осіб,

а також платіжні грошові операції та операції з цінними паперами, проводить кредитування організацій, підприємств і населення (надає кредити, позики)» [17].

Український вчений Мочерний С. дає наступне визначення банківської установи: «це особливе кредитнофінансове підприємство, що виконує ряд базових функцій, при здійсненні яких, а також з приводу привласнення наявних у нього активів, між різними суб'єктами виникає певна сукупність виробничих відносин (відносин економічної власності)» [13, с. 96].

Вітчизняний науковець Верещака Т. І. зазначає, що: «банк – фінансовий посередник, який має статус юридичної особи, виконує ряд базових функцій та здійснює інші операції, віднесені законом до банківської діяльності, надає консультаційні та інформаційні послуги» [13, с. 96].

Науковець Мельник С. І. зазначає, що: «банки – це установи, спеціалізовані на виконанні особливої функції, яку називають банківською діяльністю. Провідною роллю банків є здійснення посередництва при перерозподілі вільних грошових ресурсів. Тобто банки залучають тимчасово або постійно вільні кошти від суб'єктів, які ними не користуються, і передають їх тим, хто потребує цих коштів, на умовах зворотності, строковості та платності» [13, с. 98].

Отже, розглянувши професійні та нормативні визначення, можна сказати, що банк це фінансово-кредитна установа, яка діє на підставі банківської ліцензії та здійснює перерозподіл коштів в економіці.

До ключових основних функцій банків відносимо:

1) платіжно-розрахункова функція, яка передбачає те, що банки виступають посередниками при здійсненні платежів та розрахунків суб'єктами економіки;

2) Ощадно-капіталотворча функція, що передбачає залучення тимчасово вільних коштів у вкладників, з подальшим перетворенням їх у капітал;

3) Кредитно-інвестиційна функція, що означає акумулювання тимчасово вільних коштів та спрямування цих коштів на кредитування фізичних чи юридичних осіб або інвестування коштів.

Розуміємо, що банківська установа повинна виконувати всі вищезгадані функції, адже кожна функція є взаємодоповнюючою та забезпечує банківську установу ресурсами та майбутніми джерелами доходу.

Варто зазначити, що існує декілька підходів до визначення банківських установ. З точки зору макроекономічного підходу банківські установи є фінансовими посередниками на фінансовому ринку, що забезпечують рух капіталу між секторами економіки. Мікроекономічний підхід трактує, що банк є фінансовим підприємством, продуктом якого є фінансові ресурси та послуги, а також установою, що виконує функції які є притаманними виключно для банку.

В національній науці прийнята наступна класифікація банківських установ:

за формою власності:

- державні, де 100% статутного капіталу належить державі;
- приватні, які належать приватним особам;
- змішані, де структура власності не передбачає домінування однієї чи іншої сторони;

за масштабом операцій:

- оптові;
- роздрібні;

за територіальним охопленням:

- міжнародні;
- регіональні;
- локальні;

за типом формування статутного капіталу:

- публічні акціонерні товариства;
- приватні акціонерні товариства;

- кооперативні;
- за набором операцій, що виконуються:
- універсальні банки, що виконують всі види банківських операцій;
- спеціалізовані банки, щонайменше 50% активів яких є притаманними для одного активу (інвестиційні, іпотечні та розрахункові банки).

Було визначено, що однією з основних функцій центрального банку є банківський нагляд та банківське регулювання. Закон України «Про Національний банк України» тарактує, що банківське регулювання це: «одна із функцій Національного банку України, яка полягає у створенні системи норм, що регулюють діяльність банків, визначають загальні принципи банківської діяльності, порядок здійснення банківського нагляду, відповідальність за порушення банківського законодавства» [35, с. 95].

Даний закон визначає, що банківський нагляд це: «система контролю та активних впорядкованих дій Національного банку України, спрямованих на забезпечення дотримання банками та іншими особами, стосовно яких Національний банк України здійснює наглядову діяльність законодавства України і встановлених нормативів, з метою забезпечення стабільності банківської системи та захисту інтересів вкладників та кредиторів банку» [35, с. 95].

Проте банківське регулювання здійснюється не лише з боку національних законів та інтересів. Важливу складову банківського регулювання займають безельські угоди. Школьник І. О. зазначає, що: «одним із найголовніших завдань Базельського комітету є гармонізація світової практики регулювання банківського бізнесу, яка має на меті нівелювання відмінностей між національними практиками» [38, с. 166].

Загалом Безельських угод було три. Додати дати

Безель І з офіційною назвою «Міжнародна конвергенція вимірювання капіталу та стандартів капіталу» [27], даний стандарт закладає міжнародні основи банківського регулювання та спрямований на обмеження кредитного ризику та можливих втрат банківських установ.

До основних положень документу відносяться три положення:

«- до складу капіталу банку входить основний та додатковий капітал;

- основним критерієм достатності банківського капіталу є його спроможність покривати кредитний ризик банку;

- співвідношення між капіталом банку та його активами, розмір яких скориговано на коефіцієнт кредитного ризику, не має бути менше ніж 8%» [27].

Проте, виникла потреба в удосконаленні системи банківського регулювання, що зумовило проведення та виникнення Безеля II.

Вчений Школьник І. О. зазначає, що до основних причин виникнення других безельських угод відносяться:

- «необхідність визначення вимог до капіталу, що є більш чутливими до ризиків;

- потреба в повному покритті ризику;

- передбачення та розвиток багатьох варіантів оцінки ризику;

- збільшення повноважень наглядових органів та акцент на ринкових механізмах;

- підтримка загального рівня забезпеченості банківської системи капіталом» [38, с. 167].

Загалом Безель II володіє таким підґрунтям:

- встановлення мінімальних вимог до достатності капіталу банку;

- покращення наглядового процесу з урахуванням ризиків;

- всебічне розкриття інформації для підтримки ринкової дисципліни;

Наступним розвитком у сфері банківського регулювання є Базель III. Дані угоди передбачають покращення банківського регулювання з урахуванням помилок попередніх угод.

Марена Т. В. зазначає, що Базель III: «передбачає напрями реформування нормативів регулювання фінансової стійкості банківських установ:

- підвищення якості, прозорості та удосконалення структури банківського капіталу;

- посилення покриття ризиків капіталом;

- введення для банків показника левериджу;
- стимулювання заходів щодо створення резервних запасів капіталу та зниження проциклічності банківської діяльності;
- введення для транснаціональних банків показника мінімального рівня ліквідності [27].

Отже, банківські установи є важливими учасниками фінансового ринку, що комплексно виконують свої функції та забезпечують трансформацію грошових ресурсів в реальний сектор економіки. Було визначено, що:

- банківська система та система комерційних банків є важливою складовою економічної стабільності та забезпечує операції кредитування, капіталотворення та розрахунково-касові операції;
- банківські установи є фінансовими посередниками, що діють на комерційних засадах, що передбачає широку конкуренцію на ринку банківських послуг з метою забезпечення потреб клієнтів та надання високоякісних послуг;
- банки, здійснюють свою діяльність відповідно до Законів України та нормативно правових актів НБУ та міжнародних угод, з метою забезпечення стійкості сектору та запобіганню фінансових проблем.

Загалом, система комерційних банків є важливою складовою фінансової системи держави, та її ефективне та безперебійне існування є запорукою стабільного розвитку реального сектору економіки з майбутнім економічним зростанням держави.

1.3 Роль банківської системи у забезпеченні макроекономічної стабільності держави

Роль банківської системи у забезпеченні макроекономічної стабільності держави є однією з найскладніших та найважливіших проблем сучасної економічної науки. Макроекономічна стабільність не обмежується лише досягненням певних цільових показників інфляції, безробіття чи економічного

зростання; вона передбачає здатність економічної системи поглинати зовнішні та внутрішні шоки без руйнівних наслідків для добробуту суспільства. У цьому контексті банківська система виступає своєрідною «кровоносною системою» економіки, від безперебійної роботи якої залежить життєздатність усього господарського механізму. Теоретичне осмислення цієї ролі еволюціонувало від сприйняття банків як простих фінансових посередників до розуміння їх як ключових інститутів, що створюють гроші, генерують та розподіляють ризики, а також є головним каналом реалізації державної економічної політики. Сучасна парадигма макроекономічного аналізу розглядає фінансову стабільність як невід'ємну складову загальної макроекономічної рівноваги, де банківський сектор може виступати як потужним стабілізатором, так і основним джерелом системних криз у разі накопичення дисбалансів.

Банківська система виконує важливу роль у економічному розвитку:

- створює відповідні умови та забезпечує переміщення грошових ресурсів між суб'єктами у часі;
- забезпечує розподіл фінансових ресурсів між економічними суб'єктами на фінансовому ринку;
- створює відповідну інфраструктуру для безперебійного функціонування платіжних систем;
- формує грошову пропозицію, що впливає на рівень діяльності економічно-активних суб'єктів;
- здійснює перерозподіл грошових ресурсів, що є важливим чинником розвитком реального сектору економіки;
- створення мультиплікативних макроекономічних процесів завдяки депозитній діяльності.

Особливе місце у забезпеченні макроекономічної стабільності належить здатності банківської системи формувати кредитну пропозицію. Кредит не є простою передачею існуючих коштів; у процесі кредитування комерційні банки здійснюють емісію депозитних грошей, безпосередньо впливаючи на обсяг грошової маси в державі. Ефективна алокація кредитних ресурсів визначає

галузеву структуру економіки, стимулює інноваційний розвиток та підтримує сукупний попит. Проте кредитна активність має яскраво виражений циклічний характер, що може як згладжувати, так і посилювати макроекономічні коливання. За словами Дзюблюка О. В.: «кредитна активність банків в умовах макроекономічної нестабільності набуває проциклічного характеру, що вимагає застосування макропруденційних інструментів для згладжування економічних коливань» [13, с. 265]. У фазі економічного піднесення банки схильні недооцінювати ризики та надмірно розширювати кредитування, що призводить до перегріву економіки та формування цінових бульбашок на ринках активів. У фазі рецесії, навпаки, настає різке стиснення кредитування, що поглиблює економічний спад. Тому здатність банківської системи підтримувати стабільне фінансування реального сектору незалежно від фази економічного циклу є ключовим індикатором її макроекономічної ефективності.

Не менш важливою теоретичною складовою є роль банківської системи у реалізації монетарної політики центрального банку. Банки є головною ланкою трансмісійного механізму, через який рішення монетарної влади щодо облікової ставки чи обсягів ліквідності передаються до реального сектору економіки. Цей процес відбувається через низку каналів: процентний, кредитний, канал балансової вартості активів та валютний канал. Збій у роботі будь-якого з цих каналів робить зусилля центрального банку марними. За словами Міщенко В.І.: «ефективність трансмісійного механізму монетарної політики безпосередньо залежить від рівня довіри до банківського сектору та його інституційної спроможності трансформувати імпульси центрального банку у зміни макроекономічних показників» [3, с. 165]. Якщо банки перевантажені проблемними активами або відчують дефіцит капіталу, вони не реагуватимуть на зниження ключової ставки розширенням кредитування, що блокує можливість держави стимулювати економічне відновлення монетарними методами. Тому макроекономічна стабільність вимагає наявності не лише правильних орієнтирів політики центрального банку, але й здорової, функціонально спроможної мережі комерційних банків.

В умовах глобалізації фінансових ринків забезпечення стійкості банківської системи виходить за межі суто економічної проблематики і набуває ознак питання національної безпеки. Інтеграція національних банківських систем у світовий фінансовий простір відкриває доступ до дешевшого капіталу, але одночасно робить внутрішню економіку вразливою до зовнішніх шоків і спекулятивних атак. Для країн з економікою, що розвивається, або транзитних економік, до яких належить і Україна, ця проблема стоїть особливо гостро через структурні диспропорції та високу чутливість до потоків іноземного капіталу. За словами Барановського О.І.: «стабільність банківської системи є фундаментальною передумовою фінансової безпеки держави, оскільки саме банки виступають основним акумулятором та розподільником фінансових ресурсів в транзитних економіках» [5, с. 125]. Відтік капіталу через банківський канал здатний спровокувати різку девальвацію національної валюти, що, у свою чергу, призводить до інфляційного сплеску, зростання вартості обслуговування зовнішнього боргу та падіння реальних доходів населення. Тому держава повинна формувати такі умови функціонування банків, за яких вони могли б діяти як буфер проти зовнішніх дестабілізуючих впливів.

Запобігання матеріалізації системних ризиків у банківському секторі є головним завданням банківського регулювання та нагляду. Традиційний мікропруденційний підхід, що фокусувався на фінансовому стані окремих інститутів, довів свою недостатність під час глобальних фінансових криз, які продемонстрували, що система в цілому може бути нестабільною навіть за умови виконання нормативів кожним окремим банком. Це зумовило перехід до макропруденційного регулювання, метою якого є обмеження системного ризику та забезпечення стабільності фінансової системи в цілому. Сучасні стандарти, розроблені Базельським комітетом, вимагають від банків формування буферів капіталу та ліквідності, які мають поглинати збитки у стресових ситуаціях без необхідності зупинки кредитування економіки. За словами Коваленко В.В.: «забезпечення стійкості банківської системи вимагає не лише нарощування капіталу, але й формування ефективної системи ризик-

менеджменту, здатної абсорбувати внутрішні та зовнішні шоки на ранніх стадіях їх виникнення» [4, с. 165]. Ця теза підкреслює, що регуляторні вимоги повинні стимулювати банки до превентивного управління ризиками, а не лише до формального дотримання кількісних показників.

Крім суто фінансових та регуляторних аспектів, надзвичайно важливим фактором стабільності банківської системи є її інституційне середовище та поведінкова економіка, зокрема феномен суспільної довіри. Фінансова система за своєю природою базується на довірі: вкладники довіряють свої кошти банкам, вірячи в їхнє повернення, а банки довіряють позичальникам, сподіваючись на їхню доброчесність. За словами Смовженко Т.С.: «соціальний капітал та довіра суспільства до фінансових інститутів є не менш важливими факторами макроекономічної стабільності, ніж жорсткі пруденційні нормативи чи показники ліквідності» [14]. Тому прозорість банківської діяльності, захист прав кредиторів та споживачів фінансових послуг, а також передбачуваність державної економічної політики є невіддільними елементами механізму забезпечення макроекономічної стабільності.

Підсумовуючи, можна стверджувати, що роль банківської системи у забезпеченні макроекономічної стабільності є багатовимірною та охоплює акумуляцію внутрішніх інвестиційних ресурсів, ефективну трансформацію заощаджень у кредити, забезпечення безперебійності платіжної системи, трансляцію імпульсів монетарної політики та пом'якшення впливу екзогенних шоків. Стабільна банківська система не лише реагує на макроекономічне середовище, але й активно формує його, виступаючи критичним інфраструктурним елементом сучасної держави. Лише за умови збалансованого поєднання ефективного корпоративного управління, відповідального ризик-менеджменту в самих банках, а також виваженого макропруденційного регулювання з боку держави можливе досягнення довгострокової макроекономічної стабільності та сталого економічного зростання.

РОЗДІЛ 2

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ДІЯЛЬНОСТІ БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВ В УКРАЇНІ У 2022-2026 РОКАХ

2.1. Аналіз впливу макроекономічних факторів на банківську діяльність в Україні

Одним з основних факторів, що впливає як на функціонування банківських установ України, так і національної економіки України загалом з 2022 року, є військова агресія РФ. Безумовно в таких реаліях важливе значення має пошук шляхів адаптації банківських установ з метою уникнення збитковості та забезпечення стабільності функціонування.

Сучасна банківська система України функціонує в режимі воєнного стану та перебуває під впливом двох ключових факторів: прямого, що включає руйнування банківської інфраструктури та втрату активів на тимчасово окупованих територіях, та опосередкованого, що проявляється у зменшенні ділової активності населення, міграційних процесах і суттєвому зростанні кредитних ризиків. Незважаючи на те, що військові дії завдали значного удару по банківській інфраструктурі, вітчизняні банки продовжують безперервно виконувати свої статутні завдання з одночасним дотриманням економічних нормативів регулятора.

У зв'язку з військовими діями та ризиками руйнування інфраструктури починаючи з 2022 року, в Україні зменшувалася кількість банківських установ, в тому числі кількість банків часткою іноземного капіталу (табл. 2.1). Їх зменшення зумовлено як прямими військовими ризиками, так і збільшенням фінансових ризиків в умовах воєнного стану. Проте, варто зазначити, що до 2026 року зменшення уповільнилося та зупинилося. Таким чином можна констатувати, що банківська система певною мірою адаптувалася до таких умов, відповідно банківські установи здійснюють свою діяльність і виконують належні їм функції.

Український науковець Ситник Н. С. зазначає, що: «З метою забезпечення надійності та стабільності функціонування банківської системи 24 лютого 2022 року Правління Національного банку України прийняло постанову «Про роботу банківської системи в період запровадження воєнного стану» N 18 (далі – Постанова), якою визначено основні правила роботи банків в умовах війни. Згідно з Постановою банки забезпечують роботу відділень у безперебійному режимі в умовах відсутності загрози життю та здоров'ю населення, але з огляду на певні обмеження, які стосуються і зняття готівки» [16]. В НБУ зазначають, що: «Пріоритетом для Національного банку є підтримка стабільності банківської системи шляхом мінімізації негативного впливу наслідків військової агресії Російської Федерації проти України» [17]. Як наслідок можна зазначити: «Національний банк України, як і анонсувалося раніше, підвищить у лютому на 2 в. п. нормативи формування банками обов'язкових резервів за поточними рахунками в гривні та за коштами в іноземній валюті для посилення монетарної трансмісії» [34, с. 125]. В умовах початку війни, такий крок був необхідним для стримування інфляції та збереження капіталізації банківської системи. Проте, збільшення норм обов'язкових резервів вплинуло на зменшення кредитного портфелю, що зумовило зменшення ділової активності населення, проте дані дії дозволили стримати інфляційне зростання та зберегти стабільність фінансової системи.

В НБУ окреслюють, що: «Підвищення вимог до обов'язкового резервування насамперед спрямоване на посилення процентного каналу монетарної трансмісії шляхом управління структурним профіцитом ліквідності в банківській системі й загалом на послаблення інфляційного тиску. Крім того, це сприятиме зростанню обсягів строкових залучень банків за одночасного збереження ролі обов'язкового резервування у процесі зменшення доларизації економіки України» [34, с. 126].

Вітчизняна науковиця Рущишина Н. М. зазначає, що: «особливістю функціонування банківської системи в умовах війни є підтримка довіри

клієнтів до банківського сектора, що, в свою чергу, забезпечить стабільність його функціонування. НБУ впродовж даного періоду прийняв ряд рішень, а саме: регулятор здійснив обмеження діяльності банків на валютному ринку, призупинив відтік іноземної валюти та встановив ліміти на операції з готівкою» [29]. В «шокових» умовах, які були характерні для початку війни, збереження клієнтських коштів на рахунках було запорукою збереження стабільності банківської системи.

Таблиця 2.1

Кількість діючих банківських установ в Україні: 2022-2026 рр.

Показник	2022 р.	2023 р.	2024 р.	2025 р.	2026 р.
Кількість діючих банків	67	63	61	60	58
З них банки з іноземним капіталом	29	27	26	26	27
У т.ч. зі 100% іноземним капіталом	22	19	19	19	20

Джерело: сформовано автором на основі даних [15]

Оскільки збереження коштів на рахунках під час військових дій стало більш ризиковим, на рівні законодавства було визначено, що: «Протягом дії воєнного стану в Україні та трьох місяців з дня його припинення чи скасування Фонд гарантування вкладів відшкодовує кожному вкладнику банку кошти в повному розмірі вкладу, включаючи відсотки, нараховані станом на кінець дня, що передує дню початку процедури виведення банку з ринку, крім випадків, передбачених частиною четвертою статті 26 Закону України "Про систему гарантування вкладів фізичних осіб"» [15]. Дані дії вплинули на зменшення панічних настроїв та зпобігли масовому відтоку депозитів з банківської системи. Варто також відмітити, що загальна кількість банківських установ в Україні має стійку тенденцію до зменшення, як за рахунок виходу з ринку вітчизняних банків, так і банків з іноземним капіталом..

Для ґрунтового розуміння трансформаційних процесів у банківському секторі необхідно проаналізувати динаміку ключових фінансових показників за 2022-2025 роки (табл. 2.2).

Детальний аналіз фінансових результатів банківського сектору України дає підстави зробити висновки, про те, що фінансово-кредитний сектор зумів адаптуватися до нових реалій та складних макроекономічних умов. За досліджуваний період ключові індикатори ефективності діяльності банків, такі як доходи, витрати та чистий прибуток, демонструють виражену тенденцію до зростання, що підтверджується даними щодо основних показників діяльності банків в Україні протягом 2022-2025 років.

Таблиця 2.2

Основні показники діяльності банків в Україні протягом 2022-2025 років

Показник	2022 р., млн грн	2023 р., млн грн	2024 р., млн грн	2025 р., млн грн
Доходи	357 549,00	446 737,00	507 637,00	578 943,00
Витрати	335 628,00	363 699,00	416 730,00	452 191,00
Прибуток	21 921,00	83 039,00	90 907,00	126 752,00

Джерело: сформовано автором на основі даних [15]

Яу видно з даних таблиці, сукупні доходи банківської системи мають постійну тенденцію до зростання. Таке стабільне зростання генерації доходів пояснюється комплексною дією кількох факторів: отриманням чистих процентних доходів від інвестування у високоліквідні та безризикові інструменти, інфляційною складовою, яка зумовлює номінальне збільшення обсягів фінансових операцій, а також збереженням стабільного потоку комісійних доходів від розрахунково-касового обслуговування на тлі високого рівня діджиталізації та загальної міграції транзакцій у безготівковий сегмент.

Динаміка витрат банківського сектору також має тенденцію до зростання. Збільшення витратної частини є закономірним наслідком розширення

депозитної бази, що виступає основним джерелом фондування. Зростання коштів на рахунках клієнтів, стимульоване державними гарантіями збереження вкладів та соціальними виплатами, зумовило підвищення процентних витрат банків. Крім того, на рівень операційних витрат суттєво вплинули інфляційний тиск, витрати на підтримку операційної безперервності та масштабні інвестиції у цифрову трансформацію.

Проте критично важливим є той факт, що темпи зростання доходів значно випереджали темпи збільшення витрат. Це забезпечило стрімке нарощення результуючого показника чистого прибутку. Після шокового 2022 року, коли прибуток перебував на мінімальному рівні через масове формування резервів під непрацюючі кредити та очікувані збитки, система продемонструвала різке відновлення рентабельності. Вже у 2023 році прибуток зріс майже вчетверо, а до 2025 року сягнув історичного максимуму.

Варто зазначити, що для адекватного аналізу показників доходів банківської системи протягом досліджуваного періоду необхідно проаналізувати їх структуру (табл. 2.3).

Таблиця 2.3

Структура доходів комерційних банків в Україні: 2022-2025 роки

Показник	2022 р., млн грн	2023 р., млн грн	2024 р., млн грн	2025 р., млн грн
Доходи	357,55	446,74	507,64	578,94
процентні доходи	217,05	304,44	351,59	410,77
комісійні доходи	85,62	97,57	110,86	124,12
результат від переоцінки та від операцій купівлі- продажу	43,48	30,27	34,40	30,47
інші операційні доходи	8,13	8,36	6,74	8,61
інші доходи	2,41	4,04	1,97	1,99
повернення списаних активів	853,00	2,06	2,09	2,98

Джерело: сформовано автором на основі даних [15]

В період від січня по березень 2022 року, банківські установи зазнали збитку в 152 млн. грн. Ця ситуація погіршилася до квітня 2022 року, коли збитковість зросла до 7,5 млрд. грн [15]. Зумовлені ці збитки наступними факторами: відтік капіталу з банків, відсутність платежів по кредитах та нездатність оформлювати кредити. Звісно, що за таких обставин важко було б сказати про стабільну діяльність банків. Для зменшення подальшого відтоку капіталу, НБУ встановив ліміт 100 тисяч гривень на зняття гривневих коштів з банківських рахунків. Також необхідно згадати і про те, що в 2022 році база фіндування банків залишалася відносно стабільною, та про зростання грошових вкладів населення на 16%. Проте війна, безумовно, завдала шкоди банківській діяльності у плані доступності до банківських операцій серед населення, яке проживає у регіонах бойових дій. Як показують дані, у таких регіонах працює всього 15% відділень великих банків, відповідно і зняття коштів з рахунків у таких регіонах є дуже складним. Можна також сказати і про тенденцію зберігання коштів саме на поточних рахунках, а не на строкових, кількість яких скорочується.

Структурний аналіз витрат комерційних банків свідчить про збільшення всіх статей витрат, зокрема процентних та адміністративних, що свідчить про збільшення витрат для виплат відсоткових платежів клієнтам та на утримання штатного апарату (табл. 2.4).

В 2022 році було поширено підтримку банків з боку НБУ шляхом здійснення їх рефінансування. Як зазначено керівництвом НБУ: «Банкам доступне рефінансування на умовах "овернайт" із заставою високоліквідних активів, зокрема державних цінних паперів. Запас таких активів у банків дуже значний» [36].

Завдяки рішучим діям Національного банку в сфері регулювання банківської діяльності у воєнний час, було успішно досягнуто відносної стабільності, що дозволило банкам отримати до кінці 2022 року прибуток в розмірі близько 22 млрд. грн. [15].

Таблиця 2.4

Структура витрат комерційних банків в Україні: 2022-2025 роки

Показник	2022 р., млн грн	2023 р., млн грн	2024 р., млн грн	2025 р., млн грн
Витрати	335,63	363,70	416,73	452,19
процентні витрати	65,36	103,04	117,29	138,86
комісійні витрати	35,45	46,46	54,32	60,51
інші операційні витрати	17,88	18,48	19,55	22,47
загальні адміністративні витрати	82,43	92,33	110,93	130,90
інші витрати	5,95	8,73	9,10	10,16
відрахування в резерви	121,20	17,66	9,64	4,48
податок на прибуток	7,36	77,01	95,90	84,82

Джерело: сформовано автором на основі даних [15]

Така прибутковість є значно меншою від довоєнного рівня. Проте в 2022 році для нашої економіки було найбільш бажаним зберегти банки в стабільній діяльності. Низький рівень прибутковості був характерний також через високі відрахування в резерви під збитки від активних операцій [36].

У 2023 році, на відміну від попереднього, банківський сектор уникнув збитків. Як зазначається в повідомленні НБУ: «Платоспроможні банки в 2023 році за попередніми даними, до підтвердження річним аудитом, отримали 86,5 млрд грн чистого прибутку. Це майже вчетверо вище показника за 2022 рік та на 12% вище за результати 2021 року, до повномасштабного вторгнення» [6]. Основу такого фінансового зростання склали збільшені процентні доходи від кредитування та високоліквідних активів. Визначальними факторами високої прибутковості стали значні надходження від коштів, розміщених на депозитах у НБУ, а також суттєве скорочення витрат на формування резервів під можливі збитки. Зокрема, у 2023 році банки відрахували до резервів лише 17 млрд грн. Це відносно невеликий показник, зважаючи на те, що від початку

повномасштабної війни загальна сума сформованих резервів сягнула 133 млрд грн.

Досягнення такої позитивної фінансової динаміки стало результатом комплексної адаптації банків до наявних умов. Насамперед цьому сприяла цілеспрямована оптимізація поточних операційних витрат, зокрема шляхом закриття економічно неефективних відділень та переходу до більш раціональних моделей управління активами.

Крім того, починаючи з 2023 року, суттєво знизився фінансовий тиск на установи завдяки кардинальному зменшенню вимог щодо формування резервів. Це стало логічним наслідком того, що якість кредитного портфеля банків поступово стабілізувалася, а старі безнадійні борги були поетапно списані з балансів.

Вагому роль у забезпеченні високих фінансових результатів відіграв і значний профіцит ліквідності, який накопичився в банківському секторі. Наявність великих обсягів вільних коштів дозволила фінансовим установам безпечно генерувати стабільний дохід, спрямовуючи ресурси в надійні інструменти з низьким рівнем ризику, насамперед у державні цінні папери.

2.2. Аналітична оцінка діяльності комерційних банків в Україні

Комерційні банки в Україні ефективно здійснюють свою діяльність в умовах воєнного стану та економічної нестабільності. Виклики війни, що розпочалася 2022 року були перенесені банками, що дозволило досягти прибутку станом на кінець 2022 року (табл. 2.2), хоча величина прибутку не досягла довоєнного рівня, цей показник свідчить про успішне адаптування банків до умов ведення діяльності під час війни та про подальший висхідний тренд зростання фінансових показників банків.

За визначенням науковця Нанька В.: «За воєнного стану банківська система не допустила ніяких колапсів і насамперед це пояснюється тим, що комерційні банки були добре капіталізовані. Це підтверджує результат оцінки

стійкості банків, яка передбачає й оцінку якості активів (asset quality review – AQR), а для найбільших банків ще й стрес-тестування або оцінка достатності та потреби в капіталі, яку проводить Національний банк України» [33, с. 30].

Період 2022–2025 років став безпрецедентним стрес-тестом для банківської системи України. У працях багатьох вітчизняних науковців, зокрема О. Дзюблюка, В. Коваленко, С. Науменкової та інших, зазначається, що в умовах воєнного стану та макроекономічної нестабільності парадигма управління банківською діяльністю кардинально змінилася. Пріоритетом стала не стільки максимізація прибутку, скільки забезпечення безперервної операційної діяльності, збереження ліквідності та захист капіталу. Аналітична оцінка основних балансових показників банківського сектору за цей період демонструє суттєві структурні трансформації як в активах, так і в пасивах вітчизняних комерційних банків.

Аналізуючи динаміку та структуру активних операцій, вітчизняні дослідники звертають увагу на глибокі зміни, зумовлені реакцією банків на високі кредитні ризики. Банки суттєво скоротили обсяги традиційного ринкового кредитування у 2022–2023 роках, натомість відбулося зростання частки високоліквідних та безризикових активів, насамперед депозитних сертифікатів НБУ та облігацій внутрішньої державних позик. Трансформація кредитного портфеля проявилася в тому, що фінансування корпоративного сектору підтримувалося переважно за рахунок державних програм субсидіювання, зокрема Доступні кредити 5-7-9%. Починаючи з 2024 року фіксується поступове відновлення позапрограмного кредитування бізнесу та пожвавлення роздрібного сегмента, проте загальний рівень кредитного проникнення в економіку залишається низьким. 2025 рік характеризувався активним кредитуванням через програму 5-7-9%. Як зазначається в повідомленні НБУ: «Від початку 2025 року українські підприємці залучили 9367 кредитів на загальну суму 30,1 млрд грн за програмою "Доступні кредити 5-7-9%"» [10].

Окремим викликом стала проблема непрацюючих кредитів. Пік визнання позик недіючими припав на кінець 2022 та першу половину 2023 року внаслідок руйнування бізнесу позичальників. Однак завдяки адекватному формуванню резервів системі вдалося абсорбувати ці збитки, а протягом 2024–2025 років рівень сумнівних активів поступово стабілізувався і почав знижуватися за рахунок списання безнадійної заборгованості.

З боку формування ресурсної бази вітчизняні вчені відзначають дещо парадоксальну тенденцію: незважаючи на війну, банківська система не зазнала масштабного відтоку коштів. Навпаки, зобов'язання банків продемонстрували стійке зростання, основним драйвером якого стали кошти клієнтів як населення, так і корпоративного сектору (табл. 2.5). Це було зумовлено значними обсягами державних видатків та обмеженістю альтернативних інструментів інвестування на внутрішньому ринку. При цьому дослідники звертають увагу на погіршення строкової структури пасивів у перші роки аналізованого періоду, коли значна частина коштів осідала на поточних рахунках. Це створювало певні ризики для управління ліквідністю, проте завдяки зміні дизайну монетарної політики та резервних вимог НБУ у 2024–2025 роках банкам вдалося стимулювати клієнтів до переоформлення коштів у строкові депозити.

Додатковим фактором стабільності стало зниження залежності від зовнішнього фінансування, оскільки частка коштів міжнародних фінансових організацій та зовнішніх запозичень залишалася незначною і не несла ризиків для ліквідності вітчизняних установ.

Загалом за аналізований період спостерігається стійке зростання загальних активів банківської системи, які збільшилися з понад 2,24 трильйона гривень у 2022 році до 3,73 трильйона гривень станом на 2025 рік. Ця динаміка свідчить про збереження довіри до банківського сектору та його здатність акумулювати ресурси навіть у період тривалого воєнного стану.

Розглядаючи структуру активних операцій, можна чітко простежити ефект втечі в якість, на якому наголошують вітчизняні науковці. Так, обсяг вкладень у цінні папери та депозитні сертифікати НБУ продемонстрував

безпрецедентне зростання з 929,6 мільярда гривень у 2022 році до понад 1,74 трильйона гривень у 2025 році, ставши домінуючою статтею активів. Натомість динаміка кредитів, наданих клієнтам, була більш стриманою та нерівномірною. У 2023 році зафіксовано скорочення кредитного портфеля з 1,07 трильйона до 1,02 трильйона гривень, що відображає згортання ринкового кредитування в умовах максимальної невизначеності.

Таблиця 2.5.

Основні балансові показники банківських установ протягом 2022-2025 років: обсяг та структура

Показник	2022 р., млн грн	2023 р., млн грн	2024 р., млн грн	2025 р., млн грн
Активи, в т. ч.	2 243 915	2 748 813	3 258 508	3 733 419
Готівкові кошти	76 725	78 146	97 074	101 131
Кредити надані клієнтам	1 075 343	1 021 786	1 153 080	1 380 456
Вкладення в цінні папери та депозитні сертифікати	929 640	1 312 769	1 556 688	1 744 408
Резерви за активними операціями	385 942	363 545	377 913	359 219
Пасиви, в т. ч.	2 243 915	2 748 813	3 258 508	3 733 419
Капітал	218 910	337 407	409 246	481 341
Кошти фізичних осіб	889 485	1 034 224	1 189 364	1 362 151
Кошти суб'єктів господарювання	838 362	1 142 474	1 369 768	1 526 109

Джерело: сформовано автором на основі даних [15]

Однак у подальшому, завдяки державним програмам підтримки та адаптації бізнесу, обсяги кредитування почали відновлюватися, досягнувши 1,38 трильйона гривень у 2025 році. Водночас показники сформованих резервів за активними операціями демонструють стабілізацію якості портфеля: після пікових значень у майже 386 мільярдів гривень у 2022 році цей показник

поступово знизився до 359 мільярдів гривень у 2025 році, що підтверджує тезу про успішну абсорбацію збитків банківською системою.

Аналіз формування ресурсної бази повністю спростовує побоювання щодо можливого відтоку коштів з банківської системи. Навпаки, фіксується стійке зростання клієнтського фондування. Кошти суб'єктів господарювання за аналізований період зросли майже вдвічі, з 838 мільярдів гривень у 2022 році до понад 1,52 трильйона гривень у 2025 році. Аналогічна позитивна динаміка притаманна і коштам фізичних осіб, обсяг яких збільшився з 889 мільярдів до 1,36 трильйона гривень. Це підтверджує висновки дослідників про те, що значні державні видатки та обмеженість альтернативних напрямів інвестування сприяли акумуляції ліквідності на рахунках клієнтів. Слід також відзначити поступове збільшення залишків готівкових коштів з 76,7 мільярда до 101,1 мільярда гривень, що дозволяло банкам безперебійно задовольняти потреби клієнтів у готівці.

Щодо капіталізації банківської системи, статистичні дані вказують на суттєве нарощення запасу міцності. Сукупний капітал комерційних банків зріс із 218,9 мільярда гривень у 2022 році до 481,3 мільярда гривень у 2025 році. Більш ніж дворазове збільшення власного капіталу свідчить про високу операційну ефективність банків, здатність генерувати доходи навіть в кризових умовах та капіталізувати їх, що забезпечує високий рівень платоспроможності та виконання регуляторних вимог.

Таким чином, кількісна оцінка балансових показників повністю узгоджується з висновками вітчизняних науковців щодо глибокої трансформації банківського сектору. Акумуляція значних обсягів клієнтських коштів у пасивах та їх спрямування переважно у високоліквідні державні інструменти в активах, поряд із суттєвим нарощенням власного капіталу, дозволили вітчизняним банкам зберегти фінансову стійкість і нівелювати шоківі впливи 2022–2025 років.

Щодо капіталізації та показників ліквідності, українські науковці одностайні у висновку, що банківська система підійшла до кризи 2022 року з

високим запасом міцності. Протягом 2022–2025 років банки функціонували в умовах структурного профіциту ліквідності, а відповідні нормативи значно перевищували мінімальні значення. З одного боку, це гарантувало своєчасне виконання зобов'язань, з іншого — свідчило про обмежені можливості ефективного розміщення коштів у реальний сектор економіки. Завдяки регуляторним послабленням на початку повномасштабного вторгнення та подальшій акумуляції капіталу банки змогли зберегти платоспроможність, а норматив адекватності регулятивного капіталу по системі в цілому стабільно утримувався на рівні, що значно перевищував встановлений регулятором поріг.

Вітчизняний науковець Нянько В. зазначає, що: «банківська система є однією із найважливіших складових економіки України і, особливо, на період воєнного стану та післявоєнного її відновлення. Саме тому підтримка банківської системи та сприяння її розвитку для НБУ та уряду є пріоритетом. З метою нарощування потенціалу банківської системи має бути розроблений дієвий механізм забезпечення ефективного формування платіжних засобів, надання кредитів, віднаходження додаткових джерел грошових коштів і необхідний комплексний підхід до вирішення наявних проблем» [33, с. 29].

Підсумовуючи аналіз балансових показників комерційних банків України протягом 2022–2025 років, можна стверджувати про глибоку структурну адаптацію галузі. Фокус банківського менеджменту змістився на управління ризиками, що призвело до домінування високоліквідних державних цінних паперів в активах та клієнтських коштів у пасивах. Незважаючи на надмірне зростання «непрацюючих» кредитів, саме високий рівень капіталізації та профіцит ліквідності забезпечили операційну стійкість системи в умовах безпрецедентної невизначеності.

2.3. Аналіз та оцінка основних показників діяльності АТ КБ «ПриватБанк»

Макроекономічні фактори завдають значного впливу на діяльність банківських установ та на результати їх діяльності, зокрема на АТ КБ

«ПриватБанк». Аналіз діяльності АТ КБ «ПриватБанк» у період 2023–2025 років свідчить про глибоку адаптацію фінансової інституції до викликів воєнного стану та її перетворення на ключовий інструмент макроекономічної стабільності України.

Як найбільший системно важливий державний банк, установа не лише зберегла безперервність операційних процесів, а й значно посилила свою роль у фінансуванні реального сектору економіки та підтримці платіжної цілісності держави. Інституційна стійкість банку базується на ефективній моделі корпоративного управління, де 100% акцій належать державі в особі Міністерства фінансів України.

Організаційна архітектура, що включає Загальні збори акціонерів, Наглядову раду та Правління, забезпечує чітку детермінацію повноважень та унеможливорює конфлікт інтересів. Унікальною особливістю функціонування в умовах війни стала стратегічна міграція всієї IT-інфраструктури у хмарні середовища, що було реалізовано протягом 45 днів після початку повномасштабного вторгнення. Це дозволило перенести понад 3500 серверів, гарантуючи фізичну та кібернетичну безпеку даних мільйонів клієнтів.

Формування ресурсної бази банку у цей період демонструє високий рівень суспільної довіри. Основним джерелом ресурсів є залучений капітал, частка якого у структурі зобов'язань перевищує 90%. Згідно з аналізом структури капіталу (Таблиця 2.1), залучені кошти зросли з 595,16 млрд грн у 2023 році до 703,7 млрд грн станом на 2025 рік. Власний капітал за цей же період збільшився з 84,85 млрд грн до 119,36 млрд грн, що свідчить про здатність банку до внутрішньої генерації капіталу за рахунок прибутку.

Стратегія фондування банківської установи ґрунтується на комплексній синергії інноваційних цифрових технологій та інституційних механізмів державного захисту капіталу. В умовах підвищеної макроекономічної турбулентності та дії правового режиму воєнного стану ключовим детермінантом стабілізації пасивної бази стало законодавче закріплення стовідсоткового гарантування вкладів фізичних осіб. Зазначений екзогенний

фактор дозволив нівелювати психологічні ризики населення, запобігти відтоку капіталу та виступив потужним каталізатором стабільного припливу депозитних ресурсів.

У контексті управління клієнтським портфелем фінансова установа застосовує методологію глибокої багатокритеріальної сегментації ринку. Диференціація продуктового ряду передбачає не лише пропозицію класичних строкових депозитів, але й імплементацію інноваційних фінансових інструментів. До них належать механізми мікронакопичення, зокрема автоматизовані сервіси на кшталт Скарбнички, що базуються на принципах поведінкової економіки та стимулюють регулярні транзакційні заощадження без суттєвого навантаження на поточний бюджет домогосподарств. Поряд із цим здійснюється цілеспрямоване таргетування специфічних демографічних груп шляхом розробки нішевих продуктів для молодіжного сегмента, таких як Картка Юніора. Подібна тактика сприяє підвищенню рівня фінансової інклюзії, формуванню довгострокової лояльності та екстенсивному розширенню клієнтської бази в стратегічній перспективі.

Комплексна реалізація зазначеної політики фондування дає змогу банку акумулювати масштабний пул високоліквідних активів з одночасною оптимізацією та мінімізацією загальної вартості залучених ресурсів. Економічна ефективність цієї функціональної моделі забезпечується тим фактом, що домінуюча питома вага залучених пасивів концентрується переважно на поточних і транзакційних рахунках клієнтів. Така структура портфеля суттєво знижує сукупні процентні витрати фінансової установи на обслуговування власних зобов'язань, що у кінцевому підсумку позитивно іманентно впливає на загальну маржинальність та рентабельність її операційної діяльності. Основні показники діяльності (Табл. 2.6) підтверджують динамічне зростання всіх ключових напрямів.

Чистий дохід установи збільшився з 59,6 млрд грн у 2023 році до 79,9 млрд грн у 2025 році. Обсяг коштів клієнтів за три роки зріс на 140,1 млрд грн, досягнувши позначки 695,1 млрд грн. Паралельно з цим спостерігається

інтенсифікація кредитної діяльності: кредитний портфель розширився з 89,5 млрд грн до 138,7 млрд грн.

Таблиця 2.6

Основні показники діяльності АТ КБ «ПриватБанк» протягом 2023-2025 років

Показник	2023 р, млрд грн	2024 р, млрд грн	2025 р, млрд грн
Чистий дохід	59,60	66,90	79,90
Чистий прибуток	37,80	40,10	29,10
Кошти клієнтів	555,00	628,40	731,57
Кредитний портфель	89,50	114,20	156,36

Джерело: сформовано автором на основі даних додатків А, Б, В

Особливої уваги заслуговує трансформація структури активів (Табл. 2.7). Попри те, що значну частку активів традиційно складають інвестиції в ОВДП та депозитні сертифікати НБУ, банк демонструє стратегічний розворот у бік класичного кредитування.

Таблиця 2.7

Аналітичні показники структури активів АТ КБ «ПриватБанк»

Показник	2023 р, млрд грн	2024 р, млрд грн	2025 р, млрд грн
Загальні активи	680,45	761,46	896,23
Кредити та заборгованість клієнтів	92,34	115,67	156,36
Резерви під очікувані кредитні збитки	28,15	25,40	22,10
Чистий кредитний портфель клієнтів	64,19	90,27	120,40
Цінні папери (зокрема ОВДП)	415,20	440,50	455,80
Частка чистого кредитного портфеля у загальних активах	9,4%	12,3%	15,3%

Джерело: сформовано автором на основі даних додатків А, Б, В

Як зазначає український науковець Сергій А.: «Зростання активів АТ КБ «ПриватБанк» супроводжується стабільною достатністю капіталу та стійкою

прибутковістю, що може свідчити про посилення системної ролі банку у вітчизняній фінансовій системі, а також про надзвичайно високий рівень довіри населення до державних банків під час повномасштабного вторгнення РФ» [19, с 100].

Частка чистого кредитного портфеля у загальних активах зросла з 9,4% у 2023 році до 15,3% у 2025 році. Примітно, що при зростанні кредитного портфелю зі 92,34 млрд грн до 142,5 млрд грн, обсяг резервів під очікувані збитки скоротився з 28,15 млрд грн до 22,1 млрд грн. Це свідчить про високу ефективність автоматизованих систем ризик-менеджменту та покращення платіжної дисципліни позичальників.

Науковець Сергій А. зазначає зменшення показника резервів говорить про поступове покращення структури зобов'язань. Зменшення забезпечення на 43,74 % є свідченням покращення практик ризик-менеджменту, воно говорить про зменшення потреби в запобіжних інструментах зниження некредитних ризиків.

На нашу думку, це матиме позитивний вплив на передбачуваність та прозорість балансу АТ КБ «ПриватБанк». Загальне нарощення суми зобов'язань банку більш ніж вдвічі у досліджуваному періоді свідчить про розширення балансу банку в умовах зростання невизначеності. Втім, структура такого зростання, з превалюванням низьковартісних та високостабільних депозитів клієнтів, також посилює гіперліквідність АТ КБ «ПриватБанк» [19].

Аналіз сегментів кредитного портфелю (Табл. 2.8) ідентифікує ПриватБанк як безумовного лідера роздрібного сегменту. Позики фізичним особам складають понад 60% портфеля, зрісши з 58,4 млрд грн до 88,3 млрд грн за три роки. Водночас спостерігається стрімке зростання кредитування малого та середнього бізнесу — з 25,14 млрд грн до 43,8 млрд грн, що зумовлено активною участю у державних програмах, зокрема Доступні кредити 5-7-9% та програмі КУБ. Кредитування великого бізнесу залишається помірним, що дозволяє уникати концентрації великих ризиків.

Технологічне лідерство банку реалізується через екосистему Приват24, яка забезпечує безперервність надання послуг у режимі 24/7. Банк активно впроваджує фінтех-інновації: від біометричних платежів FacePay24 до мобільного додатку Термінал, який дозволяє підприємцям використовувати смартфон як POS-термінал. Використання штучного інтелекту для скорингу та антифрод-моніторингу дозволяє приймати рішення щодо кредитування миттєво, мінімізуючи людський фактор.

Таблиця 2.8

Сегменти кредитного портфелю АТ КБ «ПриватБанк»

Сегмент портфелю	2023 р, млрд грн	2024р, млрд грн	2025 р, млрд грн
Кредити фізичним особам	58,40	72,15	88,30
Кредити малому та середньому бізнесу	25,14	34,52	43,80
Кредити великому корпоративному бізнесу	8,80	9,00	10,40
Загальний обсяг кредитування	92,34	115,67	142,50

Джерело: сформовано автором на основі даних додатків А, Б, В

Фінансова результативність (Табл 2.9) відображає здатність банку генерувати дохід у складних умовах.

Таблиця 2.9

Основні фінансові показники АТ КБ «ПриватБанк»

Основні фінансові показники	2023р, млрд грн	2024 р, млрд грн	2025 р, млрд грн
Прибуток до оподаткування	72,00	81,00	88,00
Податок на прибуток	34,20	40,90	58,90
Чистий прибуток	37,80	40,10	29,10
Чистий процентний дохід	54,00	62,00	73,70

Джерело: сформовано автором на основі даних додатків А, Б, В

Прибуток до оподаткування зріс із 72 млрд грн у 2023 році до 88 млрд грн у 2025 році. Проте чистий прибуток у 2025 році знизився до 29,1 млрд грн

порівняно з 40,1 млрд грн у 2024 році. Це пояснюється суттєвим зростанням податкового навантаження (податок на прибуток зріс до 58,9 млрд грн) та проведенням заходів з очищення балансу від непрацюючих активів.

Чистий процентний дохід демонструє стабільну висхідну динаміку, досягнувши 73,7 млрд грн у 2025 році. Стан дотримання економічних нормативів (Таблиця 6.2) підтверджує абсолютну фінансову стійкість установи. Адекватність регулятивного капіталу на кінець 2025 року склала 24,3%, що майже у два з половиною рази перевищує мінімальну вимогу НБУ у 10%.

Показники рентабельності (Табл. 2.10) ілюструють високу операційну ефективність. Чиста процентна маржа зросла з 7,5% у 2023 році до 8,9% у 2025 році, що вказує на прибутковість основної діяльності.

Науковець Сергій А. зазначає, що: «Стабільність статутного капіталу, емісійного доходу та результатів від операцій з акціонером протягом аналізованого періоду говорить нам про відсутність необхідності заходів з рекапіталізації після 2020 року. Це підтверджує достатність існуючої капітальної бази АТ КБ «ПриватБанк» і свідчить про те, що його фінансова стабільність була досягнута здебільшого за рахунок внутрішнього механізму генерування капіталу, а не за рахунок прямої фінансової підтримки держави. Це підвищує передбачуваність структури капіталу АТ КБ «ПриватБанк» та зменшує фіскальні ризики для уряду. Динаміка резервних складових демонструє поступове посилення здатності поглинати збитки» [19, с. 101].

Таблиця 2.10

Показники рентабельності та прибутковості АТ КБ «ПриватБанк»

Показник	2023 р, %	2024 р, %	2025 р, %
Рентабельність активів	5,8	6,1	4,2
Рентабельність капіталу	52,4	55,2	38,5
Чиста процентна маржа	7,5	8,2	8,9

Джерело: сформовано автором на основі даних додатків А, Б, В

Рентабельність капіталу (ROE) залишається на високому рівні — 38,5% у 2025 році, попри збільшення податкових відрахувань. Такі результати підтверджують, що обрана бізнес-модель дозволяє банку не лише залишатися стабільним, а й бути головним донором державного бюджету та надійним фінансовим партнером для мільйонів громадян України.

Проведений аналіз діяльності АТ КБ «ПриватБанк» за період 2023–2025 років дозволяє зробити висновок про високий рівень інституційної стійкості та ефективності адаптації фінансової установи до екстремальних умов воєнного стану. Банк не лише зберіг безперервність операційних процесів завдяки своєчасній міграції IT-інфраструктури у хмарне середовище, а й посилив свої позиції як ключовий системно важливий інститут України. Ефективна модель корпоративного управління та державна власність забезпечили безпрецедентний рівень суспільної довіри, що стало надійним підґрунтям для стабільного нарощування ресурсної бази.

Стратегія фондування, заснована на синергії державних гарантій за вкладками фізичних осіб та впровадженні інноваційних цифрових інструментів накопичення, дозволила банку суттєво збільшити обсяг коштів клієнтів. Переважна концентрація пасивів на поточних та транзакційних рахунках забезпечила мінімізацію вартості залучених ресурсів та формування значного пулу високоліквідних активів. Здатність банку до самостійної внутрішньої генерації капіталу підтверджується зростанням власного капіталу без будь-якої потреби у додатковій фінансовій підтримці чи рекапіталізації з боку держави.

В управлінні активами простежується чіткий стратегічний вектор, спрямований на розширення класичного кредитування. При збереженні значної частки безризикових інструментів, банк інтенсивно наростив кредитний портфель, утримуючи беззаперечне лідерство у роздрібному сегменті та активно кредитуючи малий і середній бізнес у рамках державних програм. Важливим індикатором ефективності кредитної політики є зменшення обсягу резервів під очікувані збитки, що об'єктивно свідчить про високу

результативність автоматизованих систем ризик-менеджменту та загальне покращення якості обслуговування боргу позичальниками.

Фінансові результати установи підтверджують її високу операційну ефективність та здатність генерувати дохід у складних макроекономічних умовах. Попри прогнозоване зниження чистого прибутку у 2025 році, що було спричинене суттєвим зростанням податкового навантаження, банк продовжує фіксувати зростання чистого процентного доходу та чистої процентної маржі.

Бізнес-результат без переоцінок, резервів під кредитні ризики та податків досяг 62,6 млрд грн, збільшившись на 15% порівняно з аналогічним періодом 2024 року, говорить у повідомленні.

Згідно даних статистики, АТ КБ «ПриватБанк» «посідає перше місце на ринку за рівнем прибутковості, формуючи понад 43,5% прибутку банківського сектора до оподаткування» [26].

Абсолютна фінансова стійкість підкріплюється показником адекватності регулятивного капіталу, який багаторазово перевищує мінімальні нормативні вимоги. Відтак, технологічна екосистема та збалансована бізнес-модель дозволяють установі залишатися ключовим донором державного бюджету та гарантом фінансової стабільності країни.

Таким чином можна констатувати, що АТ КБ «ПриватБанк» ефективно здійснював свою діяльність протягом аналізованого періоду, досягав високих показників прибутковості та здійснював ефективні фінансові операції на ринку банківських послуг України.

РОЗДІЛ 3

ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ В УКРАЇНІ

3.1. Забезпечення стабільності функціонування банківських установ в сучасних умовах, роль центрального банку: зарубіжний та вітчизняний досвід

Стабільне функціонування банківських установ в умовах війни є необхідною запорукою фінансової стабільності держави. У воєнний період, коли пріоритетом є мінімізація ризиків та підтримання стабільності фінансової системи, багато країн застосовують монетарну політику «дорогих грошей».

Проаналізувавши міжнародний досвід низки країн, можна дійти висновку, що найбільш корисним для України в сучасних умовах є досвід США та Ізраїлю.

Варто зазначити, що під час регулювання економіки в період Другої світової війни у США була характерною тісна координація дій уряду та монетарної влади, що було зумовлено необхідністю забезпечення фінансової стабільності. Одним із ключових елементів такої координації стало підтримання низьких відсоткових ставок за казначейськими зобов'язаннями на рівні близько 0,375 %. Це сприяло зниженню вартості державних запозичень та забезпечувало можливість фінансування військових витрат із мінімальними витратами на обслуговування боргу.

Крім того, така політика створювала сприятливі умови для комерційних банків щодо інвестування коштів у державні цінні папери. У результаті банки отримували можливість підтримувати активність своїх операцій навіть в умовах скорочення ділової активності суб'єктів господарювання, спричиненого впливом воєнних чинників.

Також слід зазначити, що до 1951 року діяльність Федеральної резервної системи була значною мірою узгоджена з політикою Міністерства фінансів США. У цей період ФРС та комерційні банки були зобов'язані забезпечувати

попит на казначейські векселі, які розміщувалися на відкритому ринку. Це дозволяло уряду залучати необхідні фінансові ресурси для покриття зростаючих бюджетних потреб, пов'язаних із веденням війни.

Хоча така політика була спрямована насамперед на фінансування бюджетного дефіциту, вона також позитивно впливала на діяльність банківського сектору. Зокрема, банківські установи отримували можливість розміщувати кошти у високоліквідні та відносно надійні фінансові інструменти, що сприяло підтриманню їхньої ліквідності та забезпечувало безперервність функціонування в умовах воєнної нестабільності. Це, своєю чергою, сприяло збереженню стійкості фінансової системи загалом.

Український науковець Шаров О, окреслює, що: «загалом американський підхід полягає у посиленні впливу урядової політики боротьби з інфляцією, в тому числі, адміністративний контроль за ціноутворенням (Rent Control), за яким спостерігала спеціальна державна установа (Office of Price Administration), персонал якої вдвічі перевищував чисельність працівників міністерства фінансів), широке використання рецептів теорії монетарному (вплив процентної ставки) тощо» [37].

Важливим і корисним для України є досвід Ізраїлю, оскільки ця країна тривалий час функціонує в умовах підвищених воєнних загроз, водночас зберігаючи стабільність фінансової системи. Це свідчить про ефективність механізмів державного та монетарного регулювання, що застосовуються в країні. Однією з ключових особливостей монетарної політики Ізраїлю є концентрація уваги центрального банку на підтримці економічної активності та забезпеченні стійкості фінансової системи. У кризових і воєнних умовах пріоритет надається стимулюванню економіки та підтримці її функціонування, тоді як стримування інфляції відходить на другий план. Такий підхід дозволяє мінімізувати негативний вплив воєнних факторів на економічний розвиток країни та сприяти її швидшому відновленню. Як зазначає Штефан Л.: «Спрямування додаткової грошової пропозиції у виробничі об'єкти та робочі

місця дозволило створити фундаментальні основи довгострокової стійкості економічної системи” [39, с. 215].

Політика Ізраїлю в період Війни на виснаження (1967–1970 рр.) була спрямована на мобілізацію виробничих ресурсів для забезпечення потреб держави в умовах воєнного конфлікту. З цією метою протягом усього періоду війни застосовувалися стимулюючі фіскальна та монетарна політики, які сприяли підтриманню економічної активності та функціонуванню національної економіки.

Ще однією важливою особливістю монетарної політики Ізраїлю у воєнний період стало підтримання фіксованого валютного курсу національної валюти [39, с. 215]. Такий підхід дозволив обмежити валютні коливання, знизити рівень невизначеності для економічних суб’єктів та сприяв збереженню макроекономічної стабільності в умовах війни. Саме стабільність валютного курсу стала одним із ключових чинників забезпечення стійкості фінансової системи держави під час воєнного конфлікту.

Досвід вищезазначених країн є дуже корисним проте кожна економіка, безумовно, володіє характерними рисами та особливостями, що не дозволяє з повною впевненістю говорити про успішність запровадження того чи іншого інструменту грошово-кредитного регулювання.

Дослідження міжнародного досвіду свідчить, що провідні центральні банки світу, зокрема Європейський центральний банк та Федеральна резервна система США, у періоди фінансово-економічних криз активно застосовують нестандартні інструменти монетарної політики. Зокрема, для пом’якшення наслідків економічних спадів використовувалися програми кількісного пом’якшення, масштабні заходи з надання ліквідності фінансовому сектору та тимчасове послаблення окремих регуляторних вимог до банківських установ.

Важливим елементом міжнародної практики забезпечення фінансової стійкості є також поступова імплементація стандартів Базельського комітету з банківського нагляду. Впровадження цих стандартів сприяє формуванню достатніх буферів капіталу та ліквідності, які підвищують здатність банківської

системи поглинати потенційні збитки та підтримувати стабільність функціонування в умовах кризових явищ.

Важливо зазначити, що Національний банк України реалізував низку заходів, спрямованих на стримування інфляційних процесів та забезпечення фінансової стабільності держави (Додаток Г). Одним із перших регуляторних кроків стало запровадження фіксованого курсу гривні щодо долара США. Це рішення сприяло збереженню довіри населення до національної валюти та зниженню панічних настроїв на валютному ринку. Водночас тривале утримання фіксованого курсу не повністю відповідало ринковим умовам, що зумовлювало виникнення дисбалансів на валютному ринку та додаткових витрат для економічних суб'єктів, зокрема банківського сектору.

Важливим інструментом монетарного регулювання також стало підвищення облікової ставки Національного банку України до 25 %. Таке рішення було спрямоване на стримування інфляційного тиску та стабілізацію інфляційних очікувань. Незважаючи на позитивний вплив на макроекономічну стабільність, для банківського сектору підвищення облікової ставки створило додаткові виклики. Зокрема, в умовах воєнного стану спостерігалось суттєве скорочення попиту на кредитні ресурси з боку населення та бізнесу, що обмежувало можливості банків щодо нарощування процентних доходів. Крім того, відтік коштів із банківської системи та зростання вартості залучених ресурсів негативно впливали на фінансові результати окремих банківських установ.

Іншою важливою рисою національного монетарного регулювання економіки є фіксація обмінного курсу національної валюти. 24 лютого 2022 року, НБУ зафіксував курс гривні. Як зазначається: «Національний банк зафіксував курс гривні на рівні 29,25 грн за долар та обмежив зняття готівки на рівні 100 тисяч гривень на день» [18].

Пізніше, в липні 2022 року курс було знижено до 36,57 грн/дол. США. На думку Олійника О. І.: «у липні 2022 року НБУ був змушений девальвувати гривню приблизно на 25%, щоб послабити тиск на валютні резерви, відновити

зовнішню конкурентоспроможність України, збільшити бюджетні надходження та зрівняти офіційний і готівковий курс (курс «чорного ринку»)» [21, с. 54].

Вітчизняний досвід забезпечення стабільності банківської системи в умовах воєнного стану є унікальним та вже сьогодні привертає увагу міжнародної фінансової спільноти. З перших днів повномасштабного вторгнення Національний банк України продемонстрував високий рівень інституційної спроможності та оперативності у прийнятті регуляторних рішень.

Зокрема, оперативна фіксація офіційного валютного курсу, запровадження адміністративних обмежень на валютному ринку та надання банкам бланкового рефінансування дозволили мінімізувати панічні настрої серед населення, підтримати ліквідність банківського сектору та забезпечити безперебійне функціонування фінансової системи. У подальшому, протягом 2023–2024 років, регулятор успішно реалізував стратегію переходу від режиму фіксованого курсу до режиму керованої гнучкості обмінного курсу, що сприяло підвищенню адаптивності економіки до нових макроекономічних умов та зміцненню її стійкості до зовнішніх і внутрішніх шоків.

Окремої уваги заслуговує інноваційний підхід Національного банку України до забезпечення безперервності функціонування банківської інфраструктури. Створення об'єднаної мережі відділень банків України Power Banking стало унікальним рішенням, що забезпечило надання базових фінансових послуг населенню навіть в умовах тривалих перебоїв в електропостачанні. Реалізація цього проєкту засвідчила високий рівень консолідації банківського сектору та ефективність координаційної ролі центрального банку в умовах кризових викликів. Як зазначає НБУ в огляді банківського сектору станом на лютий 2026 року: «НБУ також продовжує запровадження регулятивних змін згідно з європейськими нормами. Відповідно до нещодавніх рішень банки мають до кінця жовтня цього року розробити внутрішні положення та до кінця лютого наступного року провести тестові розрахунки нормативу максимального розміру значної експозиції (LEX). З початку 2027 року фінустанови розкриватимуть інформацію про управління

ризиками у межах вимог Pillar III. Очікується, що із серпня банки врахують рекомендації регулятора з інтеграції принципів сталого розвитку у систему корпоративного управління. Водночас НБУ удосконалив підходи до оцінки банками кредитного ризику відповідно до Стратегії з розвитку кредитування з метою сприяння подальшій кредитній експансії» [20].

Важливим етапом підтримання стабільності банківської системи стало проведення Національним банком України комплексної оцінки стійкості банківських установ, що дало змогу визначити фактичний стан якості активів та оцінити потребу в капіталі з урахуванням макроекономічних втрат, спричинених війною. Результати стрес-тестування засвідчили, що банківський сектор України зберіг операційну прибутковість і має достатній запас фінансової стійкості для подальшого виконання своєї ключової функції — кредитування економіки.

Узагальнення зарубіжного та вітчизняного досвіду дає підстави стверджувати, що забезпечення стабільності банківської системи в надзвичайних умовах потребує поєднання інструментів макропруденційного регулювання з оперативними заходами підтримки ліквідності. Для України перспективним напрямом розвитку є подальша гармонізація національного банківського законодавства та регуляторної практики з нормами Європейського Союзу. Це сприятиме поглибленню інтеграції вітчизняного банківського сектору до європейського фінансового простору, підвищенню його надійності та створенню необхідних передумов для ефективного економічного відновлення країни.

3.2. Вдосконалення банківських технологій та підвищення рівня довіри населення до банків як основи розвитку фінансово-кредитної системи держави

У сучасних умовах трансформації фінансового сектору України рівень довіри населення до банківських установ виступає не лише важливим соціально-психологічним індикатором, а й фундаментальним економічним

ресурсом, який визначає стабільність і стійкість фінансово-кредитної системи держави. У цьому контексті вдосконалення банківських технологій відіграє роль ключового чинника зміцнення довіри клієнтів, оскільки сприяє зниженню сприйняття ризиків та формуванню впевненості у надійності, безпеці та доступності банківських послуг.

Як свідчить практика функціонування системно важливих банків України в умовах воєнного стану, технологічна стійкість банківської інфраструктури є однією з базових передумов підтримання довіри населення та забезпечення безперервності надання фінансових послуг. Саме здатність банків оперативно адаптуватися до кризових викликів, забезпечувати безперебійну роботу цифрових сервісів і гарантувати доступ клієнтів до власних коштів формує основу довгострокової фінансової стабільності.

Асоціація банкірів зазначає, що: «В серпні 2025 року в Україні офіційно запустили систему відкритого банкінгу — це одна з найважливіших трансформацій у фінансовому секторі за останні роки. Нова регуляція, що набрала чинності 1 серпня 2025 року, дозволяє легально та безпечно передавати дані клієнтів між банками та сторонніми сервісами через стандартизовані API-інтерфейси за згодою користувачів. Це дає можливість не лише переглядати всі рахунки в одному застосунку, але й автоматизувати платежі, отримувати розширену аналітику фінансів і підвищувати якість сервісів» [7].

Розвиток банківського сектору в епоху глобальної цифровізації нерозривно пов'язаний із рівнем довіри суспільства до фінансових інститутів. Довіра населення є фундаментальною основою формування ресурсної бази банків, оскільки саме залучені кошти клієнтів визначають здатність банківської системи кредитувати реальний сектор економіки. У сучасних умовах довіра базується не лише на фінансових показниках стійкості установи, але й на її технологічній оснащеності, здатності гарантувати безперебійний доступ до коштів та високий рівень захисту персональних даних.

Науковець Ерастов В. І. зазначає, що: «діджиталізація банківського сектору означає використання ІТ технологій з метою оптимізації та підвищення

ефективності банківського функціоналу. Згідно даної дефініції вважаємо, що діджиталізація банківського сектору має відповідати наступним ключовим принципам, таким як доступність та ефективність у використанні, зрозумілість та захищеність, відсутність бюрократизації» [9].

Також за визначенням даної науковиці: «Поступове впровадження банками цифрових технологій, новітніх рішень для дистанційної комунікації з клієнтами, а також гнучкість у трансформації, оптимізації та адаптації традиційних бізнес-процесів до нової реальності дозволяють банкам виживати та навіть здійснювати операційну прибутковість в умовах високого ризику, пов'язаного з політично-військовим та економічним середовищем. Зокрема, у 2022 році (початок воєнних дій) банківська система здобула прибуток у розмірі 24,7 млрд грн» [9].

Впровадження передових фінансових технологій виступає ключовим інструментом підвищення клієнтської лояльності. Розвиток концепції відкритого банкінгу та імплементація норм відповідних європейських директив створюють умови для розширення фінансової інклюзії та появи нових зручних сервісів. Цифровізація послуг дозволяє мінімізувати бюрократичні процедури, прискорити проведення транзакцій та забезпечити персоналізований підхід до кожного клієнта, що в сукупності формує позитивний клієнтський досвід і стимулює використання безготівкових розрахунків.

Українська науковиця Копилова О. В. зазначає, що: «Поштовхом до створення та переходу до використання нововведень, у тому числі цифрових, зазвичай є кризові ситуації, а точніше – пошук способів їх вирішення. Такі ситуації економічної невизначеності в Україні трапляються регулярно, тому фінансові інститути, передусім банки, постійно знаходяться в пошуку й процесі розробки модернізованих інструментів та каналів з надання власних послуг і комунікації з клієнтами» [11].

Діджиталізація та впровадження фінансових технологій зумовлено під впливом наступних факторів:

- військовий стан та військова небезпека;

- вдосконалення схем шахрайства;
- стрімкий розвиток інноваційних технологій та штучного інтелекту;

Науковиця Копилова О. В. в контексті впливу війни на розвиток банківських продуктів зазначає, що є: «необхідність забезпечувати безперервність діяльності та відновлювати роботу в умовах регулярних обстрілів, відключень електроенергії, забезпечувати доступ до банківських послуг для клієнтів-вимушених переселенців в різних куточках світу» [11].

Критично важливим аспектом технологічного вдосконалення є забезпечення кібербезпеки та впровадження систем штучного інтелекту для протидії шахрайству. Надійна антифрод-система та захист від хакерських атак є запорукою збереження коштів клієнтів. Крім того, на рівень довіри суттєво впливають інституційні фактори, зокрема ефективна робота системи гарантування вкладів фізичних осіб, яка забезпечує повне відшкодування коштів на період дії воєнного стану. Синергія державних гарантій та високого рівня технологічної надійності банків створює міцний фундамент для стабільного розвитку фінансово-кредитної системи держави.

Одним із найвагоміших факторів, що забезпечує інституційну довіру, є цифрова безперервність сервісів. Міграція критичної інфраструктури у хмарні середовища, здійснена АТ КБ «ПриватБанком» у рекордно стислі терміни, дозволила нівелювати фізичні загрози для серверного обладнання та гарантувати клієнтам цілодобовий доступ до фінансових послуг незалежно від їхнього географічного розташування. Такий технологічний крок у поєднанні з державним статусом банку створює синергетичний ефект, де інноваційність підкріплюється надійністю державної форми власності.

Важливим правовим підґрунтям для зростання довіри є запровадження стовідсоткового гарантування вкладів фізичних осіб на період дії воєнного стану. Це рішення дозволило стабілізувати ресурсну базу та стимулювати приплив ліквідності до банківської системи навіть в умовах високої макроекономічної турбулентності. Водночас розвиток спеціалізованих продуктів, таких як Картка Юніора, дозволяє банкам залучати до фінансової

системи нові покоління користувачів, формуючи культуру безготівкових розрахунків та довгострокову лояльність до фінансових інституцій з раннього віку.

Український науковець Гасій О. В. зазначає, що: «одним із нововведень в банківському секторі України стала про-грама «Жабка» від MasterCard, що перед-бачає можливість користувачам банківських послуг максимально швидко та просто здійснювати оплату товарів (послуг) в соціальних медіа» [8].

Науковиця Корицька О. І. зазначає, що: «ринок цифровізованих банківських послуг в Україні помітно зростає, зокрема через вплив різних зовнішніх факторів, які акумулюють впроваджувати рішення для дистанційного користування послугами. Україна здійснює значний прогрес у напрямку диджи-талізації, тому він для банків є невід'ємною складовою» [12].

Таким чином, вдосконалення технологічного інструментарію банків, спрямоване на підвищення безпеки, прозорості та зручності операцій, є стратегічним вектором зміцнення фінансово-кредитної системи. Довіра населення, яка базується на технологічній безперервності та державних гарантіях, забезпечує стабільність ресурсної бази банків, що, у свою чергу, дозволяє нарощувати обсяги кредитування реального сектора економіки.

3.3 Впровадження інноваційних банківських технологій та продуктів і послуг у діяльності АТ КБ «ПриватБанк».

Інноваційна діяльність АТ КБ «ПриватБанк» є еталоном цифрової трансформації банківського сектору України. Стратегічний акцент на впровадженні високих технологій дозволив установі вийти за межі класичного банкінгу та сформувати цілісну фінансову екосистему. Ключовим елементом цієї системи є платформа Приват24, яка інтегрує в собі широкий спектр транзакційних, інвестиційних та державних сервісів.

Серед найбільш значущих інновацій банку варто виділити впровадження біометричних технологій. Система FacePay24, розроблена у партнерстві з міжнародними платіжними системами, дозволяє здійснювати оплату покупок за допомогою розпізнавання обличчя, що мінімізує потребу у фізичних носіях карток або гаджетах. Також банк активно використовує голосову біометрію для верифікації клієнтів у контакт-центрах, що значно підвищує рівень безпеки дистанційного обслуговування.

Як зазначається: «FacePay — ще один крок до розумного магазину. Ми розуміємо, що час — це найцінніше, тому впроваджуємо нові сервіси, які роблять шопінг для наших покупців ще швидшим, і тепер процес оплати став максимально спрощений і комфортний» [22].

Окремий сегмент інновацій спрямований на підтримку малого та середнього бізнесу. Додаток Термінал фактично здійснив революцію в еквайрингу, дозволивши підприємцям використовувати звичайний смартфон із модулем NFC як повноцінний POS-термінал. Як зазначається в новинному ресурсі: «На сьогодні застосунком "Термінал" для прийому оплати активно користуються понад 33 тисячі підприємців. Найбільш популярний мобільний еквайринг від ПриватБанку серед продавців на ринках, в магазинах одягу у великих торгових центрах, продавців товарів для дому, а також для офіціантів у закладах харчування» [25].

Це технологічне рішення суттєво знизило трансакційні витрати бізнесу та прискорило перехід економіки до безготівкових розрахунків. Використання відкритих API дозволяє корпоративним клієнтам автоматизувати масові платежі та інтегрувати банківські сервіси у внутрішні ERP-системи. Зазначається, що: «За даними установи, АТ КБ «ПриватБанк» став першим серед українських банків, хто впровадив подібну технологію у мобільний застосунок «Приват24 для бізнесу». Новий інструмент покликаний суттєво спростити процес оформлення платежів та заощадити час підприємців, які часто працюють з великою кількістю рахунків і накладних» [26].

Фундаментом для прийняття управлінських рішень у банку стали технології штучного інтелекту та предикативної аналітики. Автоматизовані скорингові моделі обробляють тисячі параметрів у режимі реального часу, що дозволяє миттєво приймати рішення про встановлення кредитних лімітів та ефективно протидіяти шахрайським операціям. Такі інновації забезпечують високу якість кредитного портфеля та операційну ефективність, що підтверджується позитивною динамікою рентабельності установи. Як зазначають у банку: «маркетингова програма "Привіт" побудована з використанням інструментів ШІ, машинного навчання та математичних моделей» [24].

Як найбільший системно важливий банк України, АТ КБ «ПриватБанк» традиційно виступає драйвером технологічних інновацій на вітчизняному фінансовому ринку. Його стратегія розвитку базується на постійному вдосконаленні цифрової екосистеми та впровадженні передових інформаційних рішень. Безпрецедентним кроком, що забезпечив операційну стійкість банку в період найбільших викликів, стала повна міграція його інформаційної інфраструктури у хмарне середовище, що унеможливило фізичне знищення баз даних та гарантувало безперебійне обслуговування мільйонів клієнтів незалежно від зовнішніх загроз. За словами керівництва банку: «ми перенесли 3500 серверів, понад 270 критичних додатків у безпечне хмарне середовище. Ми захистили та завантажили в «хмару» понад 6 петабайт даних клієнтів і транзакцій. І все це – менш ніж за 45 днів. Як будь-який клієнт АТ КБ «ПриватБанку», я почувався тоді фінансово захищеним. Важливо зазначити, що до кінця жовтня 2022 року банк переніс решту сервісів та рішень у хмару» [2].

Основою інноваційної діяльності банку є розвиток багатофункціонального комплексу Приват24, який трансформувався з класичного інтернет-банкінгу в повноцінний фінансовий супермаркет. Інтеграція з державними цифровими сервісами, розширення функціоналу для бізнесу, зокрема впровадження технологій використання смартфонів як платіжних терміналів, та автоматизація рутинних операцій дозволяють банку

утримувати лідерські позиції. Для збереження конкурентних переваг у майбутньому та підвищення якості обслуговування, банку необхідно продовжувати інвестувати у новітні розробки та адаптувати їх під потреби сучасного споживача.

Перспективним напрямом розвитку для АТ КБ «ПриватБанк» є глибше впровадження технологій штучного інтелекту для створення розумних фінансових асистентів, які здатні аналізувати поведінкові патерни клієнтів та пропонувати індивідуальні рішення для оптимізації їхніх бюджетів або вибору депозитних програм. Актуальним є розширення партнерських програм у рамках відкритого банкінгу для створення маркетплейсів нефінансових послуг безпосередньо у банківському додатку. Важливим вектором також має стати розвиток продуктів екологічного та соціально відповідального банкінгу, що відповідає європейським трендам сталого розвитку та дозволить розширити лінійку послуг, зокрема через програми пільгового кредитування енергоефективних проектів для населення та бізнесу.

Виходячи з проведеного дослідження та аналізу останніх інноваційних впроваджень приватбанку, було наступні кроки для покращення та інформатизації діяльності АТ КБ «ПриватБанку». До даних кроків відносимо:

- забезпечення цифрової безбар'єрності додатків шляхом проведення глибокого аудиту платформи Приват24 на відповідність світовим стандартам доступності, що включає повну сумісність із програмами зчитування з екрана для незрячих клієнтів та можливість управління голосом для людей з порушеннями моторики;

- розробка спрощеного інтерфейсу для літніх людей з доступом лише до базових функцій, з великими елементами навігації та відсутністю рекламних банерів, що суттєво знизить рівень цифрового стресу серед пенсіонерів;

- підвищення рівня інклюзії у фізичних відділеннях через впровадження відеозв'язку із сурдоперекладачами на планшетах менеджерів для обслуговування клієнтів із порушеннями слуху, а також забезпечення повної архітектурної доступності банкоматів для людей на кріслах колісних;

- використання генеративного штучного інтелекту як персонального фінансового коуча, який зможе природною мовою консультувати клієнтів щодо доцільності великих покупок, аналізуючи їхні регулярні доходи, обов'язкові платежі та поточний залишок;

- інтеграція з Інтернетом речей для розвитку сервісів невидимих платежів, наприклад, синхронізація платіжних систем з бортовими комп'ютерами автомобілів для автоматичної оплати паркування, проїздів платними дорогами чи зарядки електромобіля;

- розробка інфраструктури для роботи з цифровою валютою та впровадження смартконтрактів на базі блокчейн-технологій для корпоративного сектору, що дозволить автоматизувати виконання угод та гарантувати безпеку розрахунків;

- розвиток соціально відповідального екобанкінгу через впровадження калькулятора вуглецевого сліду, який аналізуватиме транзакції клієнта та пропонуватиме компенсувати екологічний вплив ускладнених покупок через мікродонати на висадку дерев або розвиток відновлюваної енергетики.

За результатами проведеного дослідження можна дійти обґрунтованого висновку, що рівень розвитку та впровадження інноваційних технологій в АТ КБ «ПриватБанк» характеризується високим ступенем технологічної зрілості та цифрової трансформації, що дає змогу установі впевнено утримувати позиції лідера на фінансовому ринку України. Проведений аналіз засвідчив, що банк системно впроваджує сучасні цифрові рішення та активно адаптує власні бізнес-процеси до вимог динамічного зовнішнього середовища, забезпечуючи високу конкурентоспроможність і стійкість до викликів сучасної економіки.

Сучасна операційна діяльність банку відзначається глибокою інтеграцією високотехнологічних рішень, серед яких ключове місце посідають алгоритми штучного інтелекту, технології автоматизації бізнес-процесів та сучасні системи обробки великих масивів даних. Використання зазначених технологій сприяє підвищенню швидкості виконання операцій, оптимізації управлінських рішень, вдосконаленню процесів оцінювання ризиків та забезпеченню високого

рівня персоналізації банківських продуктів і послуг. Крім того, впровадження інноваційних цифрових інструментів позитивно впливає на ефективність внутрішніх процесів, скорочення операційних витрат та підвищення якості взаємодії з клієнтами.

Водночас стратегія розвитку установи чітко орієнтована на дотримання принципів соціальної відповідальності, що проявляється у забезпеченні високого рівня інклюзивності, цифрової безбар'єрності та універсальної доступності фінансових послуг для всіх категорій користувачів. Особливу увагу банк приділяє створенню комфортного цифрового середовища для осіб з інвалідністю, людей похилого віку та інших соціально вразливих груп населення, що свідчить про поєднання інноваційного розвитку із принципами сталого та соціально орієнтованого ведення бізнесу. Такий підхід сприяє формуванню позитивного іміджу установи, зміцненню довіри клієнтів та розширенню можливостей для залучення нових сегментів ринку.

Проведене дослідження також підтвердило, що ефективне використання інноваційних технологій є одним із ключових факторів забезпечення довгострокового розвитку банку. Постійне вдосконалення цифрової інфраструктури, розширення функціональних можливостей електронних сервісів та впровадження новітніх технологічних рішень створюють необхідні передумови для підвищення ефективності діяльності установи та зміцнення її ринкових позицій.

Вважаємо, що за умови практичної реалізації запропонованих у роботі рекомендацій та перспективних заходів банк матиме можливість ефективно продовжити політику комплексної цифровізації бізнес-процесів та подальшого розвитку інноваційної екосистеми. Зокрема, перспективними напрямками можуть стати поглиблення використання технологій штучного інтелекту, удосконалення систем кібербезпеки, розвиток інструментів дистанційного банківського обслуговування, а також впровадження нових підходів до управління клієнтським досвідом.

Це, своєю чергою, стане надійною основою для подальшого розширення клієнтської бази, підвищення якості обслуговування клієнтів, зміцнення рівня їхньої лояльності та зростання загальної ефективності діяльності банку. У результаті очікується забезпечення стабільного зростання фінансових показників, підвищення прибутковості банківської діяльності та зміцнення конкурентних переваг АТ КБ «ПриватБанк» в умовах динамічного конкурентного середовища та активного розвитку цифрових фінансових технологій.

ВИСНОВКИ

У результаті проведеного комплексного теоретичного та практичного дослідження особливостей функціонування банківської системи України в сучасних умовах, оцінки діяльності комерційних банків загалом та Акціонерного товариства Комерційний банк «ПриватБанк» зокрема, а також визначення стратегічних векторів розвитку фінансово-кредитних інституцій, сформовано низку обґрунтованих висновків та пропозицій.

У межах теоретичного аналізу сутності, функцій та основних принципів функціонування банківської системи визначено, що вона є складною, динамічною, інтегрованою та багаторівневою структурою. Її першочерговою місією виступає забезпечення ефективного перерозподілу тимчасово вільних фінансових ресурсів у масштабах національної економіки, підтримання безперебійного функціонування розрахунково-платіжного механізму та трансформація заощаджень в реальні інвестиції. Сучасний етап розвитку вимагає доповнення класичних принципів новими детермінантами, серед яких особливе місце посідають цифрова трансформація, кібербезпека, гнучкість управління ризиками та адаптивність до глобальних викликів.

Дослідження системи комерційних банків та специфіки її регулювання засвідчило, що державний вплив у цій сфері є імперативним чинником мінімізації системних ризиків. Механізм регулювання еволюціонував у напрямі імплементації міжнародних стандартів Базельського комітету. Особливістю цього механізму в Україні стала необхідність поєднання жорсткого пруденційного контролю з розробкою безпрецедентних регуляторних послаблень, що дозволило зберегти керованість фінансового сектору та не допустити масових дефолтів.

Аналіз ролі банківської системи у забезпеченні макроекономічної стабільності дозволив констатувати, що вона виступає ключовим трансмісійним каналом державної політики. В умовах глибоких структурних дисбалансів банківська система виконує захисну та стабілізаційну функції,

абсорбуючи надлишкову ліквідність і водночас виступаючи головним джерелом фінансування дефіциту державного бюджету через інструменти купівлі державних цінних паперів.

Оцінка діяльності банківських установ протягом 2022-2026 років продемонструвала безпрецедентний рівень стійкості фінансового сектору на тлі критичного посилення системних ризиків. Адаптація банків до профіциту ліквідності та стриманого попиту на кредити вимагала кардинальної перебудови бізнес-моделей. Незважаючи на погіршення якості кредитних портфелів, банки продемонстрували високу рентабельність завдяки доходам від безризикових інструментів та комісійним надходженням.

Детальний аналіз показників діяльності АТ КБ «ПриватБанк» засвідчив його безумовне лідерство та системне значення для фінансової безпеки держави. Установа демонструвала стабільне зростання активів, нарощування ресурсної бази та утримувала домінуючі позиції на ринку. Висока операційна ефективність дозволила генерувати рекордні прибутки, а інноваційні підходи закріпили за банком статус головного драйвера цифровізації українського банкінгу.

Узагальнюючи результати дослідження, констатовано, що банківська система України успішно пройшла випробування на міцність. Для її подальшого ефективного функціонування та посилення ролі в економічному відродженні держави необхідна реалізація стратегії, що передбачатиме відновлення класичного кредитування, наближення регуляторних вимог до стандартів Європейського Союзу та стимулювання інноваційної діяльності.

З метою подальшого зміцнення ринкових позицій та підвищення ефективності діяльності АТ КБ «ПриватБанк» сформовано низку практичних пропозицій. Насамперед банку рекомендується диверсифікувати кредитний портфель шляхом активного розширення цільових програм фінансування малого та середнього бізнесу, зокрема грантово-кредитних ініціатив для проектів енергонезалежності та відновлення інфраструктури. Важливим напрямом є подальше масштабування концепції відкритого банкінгу та

трансформація екосистеми дистанційного обслуговування у повноцінний маркетплейс, що інтегруватиме як фінансові, так і супутні нефінансові сервіси. Для оптимізації операційних процесів пропонується поглибити використання предиктивної аналітики на базі штучного інтелекту в системах фінансового моніторингу та протидії кіберзагрозам. Крім того, з огляду на задекларовану стратегію держави щодо зменшення своєї присутності у банківському секторі, Приватбанку доцільно активізувати роботу з остаточного врегулювання портфеля історичних проблемних кредитів та імплементації принципів сталого розвитку, що є критично необхідним для підвищення інвестиційної привабливості установи на етапі підготовки до потенційної часткової приватизації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. “ПриватБанк” отримав понад 50 мільярдів гривень чистого прибутку. *Економічна правда*. URL: <https://epravda.com.ua/biznes/privatbank-otrimav-ponad-50-milyardiv-griven-chistogo-pributku-813255/> (дата звернення: 23.05.2026 р.)
2. Euromoney назвав міграцію ІТ-систем ПриватБанку до хмари найкращим цифровим рішенням в Україні. *Фонд розвитку підприємництва*. URL: <https://bdf.gov.ua/euromoney-nazvav-mihratsiiu-it-system-pryvatbanku-dokhmary-naykrashchym-tsyfrovyim-rishenniam-v-ukraini/> (дата звернення: 23.05.2026).
3. Банківська система : навчальний посібник / Ю. Є. Холодна, О. М. Рац. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2013. – 316 с. URL: <https://repository.hneu.edu.ua/bitstream/123456789/11976/1/%d0%91%d0%b0%d0%bd%d0%ba%d1%96%d0%b2%d1%81%d1%8c%d0%ba%d0%b0%20%d1%81%d0%b8%d1%81%d1%82%d0%b5%d0%bc%d0%b0%20%20%d0%bd%d0%b0%d0%b2%d1%87%d0%b0%d0%bb%d1%8c%d0%bd%d0%b8%d0%b9%20%d0%bf%d0%be%d1%81%d1%96%d0%b1%d0%bd%d0%b8%d0%ba.pdf>
4. Банківська система: навч.посіб. (Л.І. Катан, Н.І.Демчук, В.Г. Бабенко-Левада, Т.О. Журавльова); за ред. І.М. Мазур. Дніпро: Пороги, 2017. 444 с. URL: <https://eir.zp.edu.ua/server/api/core/bitstreams/5720c888-df6b-42db-a533-177fe05bdfbd/content>
5. Банківська система: навчальний посібник / укл.: П.О. Нікіфоров, О.М. Гладчук, М.Г. Марич, М.П. Федішин. Чернівці : Чернівець. нац. ун-т ім. Ю.Федьковича. 2023. 224 с.
6. Банківський сектор отримав 86,5 млрд грн прибутку за 2023 рік згідно з оперативними даними. НБУ: *веб-сайт*. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/bankivskiy-sektor-otrimav-865-mlrd-grn-pributku-za-2023-rik-zgidno-z-operativnimi-danimi> (дата звернення: 02.04.2026 р.)

7. Банківський сектор України у 2026-му: загальні тренди прибутковості та виклики. *Banker.ua*. URL: <https://banker.ua/uk/projects/bankivskij-sektor-ukraini-2025-2026/> (дата звернення: 23.05.2026 р.)

8. Гасій О. В., Скорба О. А., Рошко Н. Б. Вплив інтернет-банкінгу та мобільних додатків на зручність та доступність банківських послуг для клієнтів в Україні. *Економіка та суспільство*. 2024. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/3466/3393> (дата звернення: 23.05.2026 р.)

9. Ерастов В. І. Діджиталізація банківської системи України в умовах воєнного стану. *Економіка та суспільство*. URL: [file:///C:/Users/Adm/Downloads/3679-%D0%A2%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%96-3594-1-10-20240409%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/Adm/Downloads/3679-%D0%A2%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%96-3594-1-10-20240409%20(1).pdf) (дата звернення: 23.05.2026 р.)

10. За програмою “Доступні кредити 5-7-9%” підприємці отримали понад 30 мільярдів гривень. *Економічна правда*. URL: <https://epravda.com.ua/finances/za-programoyu-dostupni-krediti-5-7-9-pidpriyemci-otrimali-30-1-milyardiv-griven-806244/> (дата звернення: 23.05.2026 р.)

11. Копилова О. В., Пічугіна Ю. В., Гончар К. О. Діджиталізація банківського сектору України - виклики та перспективи. *Економіка та суспільство*. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2410/2330> (дата звернення: 23.05.2026 р.)

12. Корицька О. І., Кухта І. В. Діджиталізація банків України: сучасні тренди та перспективи. *Економіка та суспільство*. 2024. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/4764/4705> (дата звернення: 23.05.2026 р.)

13. Кузнецова С. А. Банківська система [текст]: навч. Посіб. (С.А. Кузнецова, Т. М. Болгар, З. С. Пестовська); за ред. С. А. Кузнецової. Київ: «Центр учбової літератури», 2014. 400 с. URL:

<https://reposit.nupp.edu.ua/files/original/27/1515/fa9879a3933bb46e702cf8747d595c5641a10730.pdf>

14. Марена Т. В. Базельські угоди. *Велика українська енциклопедія*. URL: [https://vue.gov.ua/Базельські угоди](https://vue.gov.ua/Базельські%20угоди) (дата звернення: 14.05.2026 р.)

15. Наглядова статистика. НБУ: веб-сайт. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist> (дата звернення 14.05.2026 р.)

16. Національний банк вживає чергових заходів для підтримання стабільності банківської системи на час дії в Україні воєнного стану. НБУ: веб-сайт. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/natsionalniy-bank-vjivaye-chergovih-zahodiv-dlya-pidtrimannya-stabilnosti-bankivskoyi-sistemi-na-chas-diyi-v-ukrayini-voyennogo-stanu> (дата звернення 14.05.2026 р.)

17. Національний банк змінює вимоги до обов'язкових резервів для посилення монетарної трансмісії. НБУ: веб-сайт. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/natsionalniy-bank-zminyuye-vimogi-do-obovyazkovih-rezerviv-bankiv-dlya-posilennya-monetarnoyi-transmisiyi> (дата звернення 14.05.2026 р.)

18. НБУ зафіксував курс гривні та обмежив зняття готівки. *Економічна правда*. URL: <https://epravda.com.ua/news/2022/02/24/682670/> (дата звернення: 23.05.2026 р.)

19. Нянько В., Нянько Л., Нянько В. Банківська система за воєнного стану та у післявоєнному відновленні України. *Наукові записки Львівського університету бізнесу та права. Серія економічна. Серія юридична. Випуск 35/2022.* 2022 р. с. 96-105. URL: <https://nzlubp.org.ua/index.php/journal/article/view/697/637> (дата звернення 14.05.2026 р.)

20. Огляд банківського сектору, лютий 2026 року. НБУ: веб-сайт. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/oglyad-bankivskogo-sektoru-lyutiy-2026-roku> (дата звернення: 23.05.2026 р.)

21. Олійник О. І. Зміна курсу гривні впродовж 2021-2023 років. *Митна політика України в контексті фінансової безпеки*. 2023 р. с. 54-55. URL:

https://financial.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2023/12/Zb.tez-kruhlyi.stil_.mytn-2023-2024-1.pdf#page=54 (дата звернення: 26.09.2026 р.)

22. Оплата обличчям: ПриватБанк та “Аврора” запускають мережу біометричної оплати покупок. *Економічна правда*. URL: <https://epravda.com.ua/biznes/oplata-oblichchiam-privatbank-ta-avrora-zapuskayut-merezhu-biometrichnoji-oplati-pokupok-809425/> (дата звернення: 23.05.2026 р.)

23. Основні засади грошово-кредитної політики на період воєнного стану. НБУ: веб-сайт. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/MPG-ml_2022.pdf (дата звернення: 23.05.2026 р.)

24. ПриватБанк вже запровадив штучний інтелект: що він робить у Приват24. *РБК-Україна*. URL: <https://www.rbc.ua/rus/news/privatbank-vzhe-zaprovadiv-shtuchniy-intelekt-1750229731.html> (дата звернення: 23.05.2026 р.)

25. ПриватБанк зробив мобільний “Термінал” доступнішим для людей з вадами зору. *Delo.ua*. URL: <https://delo.ua/news/privatbank-zrobiv-mobilnii-terminal-dostupnisim-dlya-lyudei-z-vadami-zoru-447355/> (дата звернення: 23.05.2026 р.)

26. ПриватБанк приголомшив клієнтів новим сервісом: такого сервісу в Україні ще не було. *Технофан*. URL: https://tehnofan.com.ua/2025/12/02/privatbank-pryholomshyv-kliyentiv-novym-servisom-takoho-servisu-v-ukrayini-shche-ne-bulo/?utm_source=rss&utm_medium=rss&utm_campaign=privatbank-pryholomshyv-kliyentiv-novym-servisom-takoho-servisu-v-ukrayini-shche-ne-bulo (дата звернення: 23.05.2026 р.)

27. Про банки і банківську діяльність. Закон України № 2121-III від 07.12.2000 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14#Text> (дата звернення: 14.05.2026 р.)

28. Про Національний банк України. Закон України № 679-XIV від 20.05.1999 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/679-14#Text> (дата звернення: 14.05.2026 р.)

29. Про систему гарантування вкладів фізичних осіб. Закон України №4452-VI від 23.02.2012 р. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/T124452?an=1> (дата звернення 14.05.2026 р.)

30. Річний звіт за 2023 р. НБУ: веб-сайт. URL: <https://privatbank.ua/about/finansovaja-otchetnost> (дата звернення: 23.05.2026 р.)

31. Річний звіт за 2024 р. НБУ: веб-сайт. URL: <https://privatbank.ua/about/finansovaja-otchetnost> (дата звернення: 23.05.2026 р.)

32. Річний звіт за 2025 р. НБУ: веб-сайт. URL: <https://privatbank.ua/about/finansovaja-otchetnost> (дата звернення: 23.05.2026 р.)

33. Руцишин Н. М., Пелех О. Р., Козак А. Р., Криворучко Н. М. Сучасний стан банківської системи України та перспективи її розвитку. *Вісник Львівського торговельно-економічного університету. Економічні науки.* №75. 2024 р. с. 27-36 URL: <file:///C:/Users/Adm/Downloads/1512-%D0%A2%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%96-1531-1-10-20240404.pdf> (дата звернення 14.05.2026 р.)

34. Сергій А. Єрохін, Вікторія Г. Нам, Віталій С. Ганчич. Фінансова стійкість системно важливого державного банку в умовах воєнного стану: діагностика на прикладах АТ КБ «Приватбанк» за 2020-2024 роки. *Актуальні проблеми економіки* №12 (294), 2025 р., с. 120-131. URL: https://eco-science.net/wp-content/uploads/2025/12/12.25._topic_Serhii-Ierokhin-Victoria-Nam-Vitalii-Hanchych-120-131.pdf (дата звернення 14.05.2026 р.)

35. Ситник Н. С., Прицак Я. М. Банківська система України в умовах війни: ризики та оцінки безпеки. *«Молодий вчений»* №6 (118). Львівський нац. унів-т ім І. Франка. 2023 р. с. 94-98 URL: <https://molodyivchenyi.ua/index.php/journal/article/view/5890/5761> (дата звернення 14.05.2026 р.)

36. Фінансова оборона країни. Як працює банківська система під час війни. *Економічна правда.* URL:

<https://www.epravda.com.ua/columns/2022/03/16/684104/> (дата звернення: 02.04.2026 р.)

37. Шаров О. Міжнародний досвід монетарної політики в умовах війни: уроки для України. *Журнал Європейської економіки*. URL: <https://jeej.wunu.edu.ua/index.php/ukjee/article/view/1591/1591> (дата звернення: 23.05.2026 р.)

38. Школьник І. О., Люта О. В. Базель II: основні складові та їх характеристика. *Українська академія банківської справи НБУ*. 2007. с. 165-171. URL: <https://essuir.sumdu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/9514b7c2-8330-4a46-88a6-fe6e54787484/content> (дата звернення: 23.05.2026 р.)

39. Штефан Л. Іноземний досвід проведення грошово-кредитної політики під час війни. *Дев'яті Всеукраїнські наукові читання пам'яті С. І. Юрія: збірник наукових праць*. 2023. с. 214-217 URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/49444/1/%D0%9B%D1%8E%D0%B4%D0%BC%D0%B8%D0%BB%D0%B0%20%D0%A8%D1%82%D0%B5%D1%84%D0%B0%D0%BD.pdf> (дата звернення: 26.09.2026 р.)

ДОДАТКИ

Додаток А

Окремий звіт про фінансовий стан АТ «КБ «Приватбанк» станом на 31.12.2023

рік [30]

АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК "ПРИВАТБАНК"
Окремий звіт про фінансовий стан станом за 31 грудня 2023 року

	Прим.	31 грудня 2023	31 грудня 2022 (як перераховано)
<i>У мільйонах українських гривень</i>			
АКТИВИ			
Грошові кошти та їх еквіваленти	6	152 282	94 191
Кредити та аванси банкам	7	134 237	103 837
Кредити та аванси клієнтам	8	92 019	68 084
Інвестиційні цінні папери в т.ч.:		271 847	239 752
- за справедливою вартістю через прибуток чи збиток	9	100 376	95 716
- за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	9	171 471	143 920
- за амортизованою собівартістю	9	-	116
Поточні податкові активи	25	4	9 079
Інвестиційна нерухомість	10	2 340	2 155
Основні засоби	11	5 127	5 228
Нематеріальні активи за винятком гудвілу	11	1 563	1 389
Відстрочені податкові активи	25	1 952	1 100
Інвестиції в дочірні підприємства, спільні підприємства та асоційовані підприємства		30	30
Інші фінансові активи	12	9 493	6 498
Інші нефінансові активи	13	9 094	9 189
Непоточні активи або групи вибуття, класифіковані як утримувані для продажу або як утримувані для виплати власникам		20	64
Загальна сума активів		680 008	540 596
ЗОБОВ'ЯЗАННЯ			
Кошти клієнтів	14	555 525	471 970
Інші залучені кошти	15	2 630	128
Поточні податкові зобов'язання	25	25 790	-
Інші фінансові зобов'язання	16	3 038	2 634
Забезпечення у т.ч.:	17	5 438	5 804
- резерви за кредитними зобов'язаннями та контрактами фінансової гарантії		1 111	1 280
- інше забезпечення		4 327	4 524
Інші нефінансові зобов'язання	18	2 741	2 271
Загальна сума зобов'язань		595 162	482 807
ВЛАСНИЙ КАПІТАЛ			
Статутний капітал	19	206 060	206 060
Емісійний дохід		23	23
Інші резерви	9, 11	(1 741)	(15 168)
Результат від операцій з акціонером		12 174	12 174
Резервні та інші фонди банку	19	12 959	11 449
Накопичений дефіцит		(144 629)	(156 749)
Загальна сума власного капіталу		84 846	57 789
Загальна сума власного капіталу та зобов'язань		680 008	540 596

Затверджено до випуску та підписано 15 березня 2024 року.

Г.Бьош
Голова Правління

В. В. Ярмоленко
Головний бухгалтер

ДОДАТОК Б

Окремий звіт про фінансовий стан АТ «КБ «Приватбанк» станом на 31.12.2024 рік [31]

АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК "ПРИВАТБАНК" Окремий звіт про фінансовий стан станом за 31 грудня 2024 року

У мільйонах українських гривень	Прим.	31 грудня 2024	31 грудня 2023
АКТИВИ			
Грошові кошти та їх еквіваленти	6	151 768	152 282
Кредити та аванси банкам	7	86 589	134 237
Кредити та аванси клієнтам	8	112 761	92 019
Інвестиційні цінні папери в т.ч.:		375 094	271 847
- за справедливою вартістю через прибуток чи збиток	9	110 699	100 376
- за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	9	204 240	171 471
- за амортизованою собівартістю	9	60 155	-
Поточні податкові активи	26	4	4
Інвестиційна нерухомість	10	2 005	2 340
Основні засоби	11	5 173	5 127
Нематеріальні активи за винятком гудвілу	11	1 972	1 563
Відстрочені податкові активи	26	1 629	1 952
Інвестиції в дочірні підприємства, спільні підприємства та асоційовані підприємства		30	30
Інші фінансові активи	12	13 496	9 493
Інші нефінансові активи	13	9 932	9 094
Непоточні активи або групи вибуття, класифіковані як утримувані для продажу або як утримувані для виплати власникам	14	1 008	20
Загальна сума активів		761 461	680 008
ЗОБОВ'ЯЗАННЯ			
Кошти клієнтів	15	621 596	555 525
Інші залучені кошти	16	6 199	2 630
Поточні податкові зобов'язання	26	21 553	25 790
Інші фінансові зобов'язання	17	4 072	3 038
Забезпечення у т.ч.:	18	6 013	5 438
- резерви за кредитними зобов'язаннями та контрактами фінансової гарантії		1 046	1 111
- інше забезпечення		4 967	4 327
Інші нефінансові зобов'язання	19	2 884	2 741
Загальна сума зобов'язань		662 317	595 162
ВЛАСНИЙ КАПІТАЛ			
Статутний капітал	20	206 060	206 060
Емісійний дохід		23	23
Інші резерви	9, 11	2 558	(1 741)
Результат від операцій з акціонером		12 174	12 174
Резервні та інші фонди банку	20	14 847	12 959
Накопичений дефіцит		(136 518)	(144 629)
Загальна сума власного капіталу		99 144	84 846
Загальна сума власного капіталу та зобов'язань		761 461	680 008

Затверджено до випуску та підписано 18 березня 2025 року.

Карл Мікаель Бюхріхерт
Голова Правління

Т. П. Чернишова
Заступник Голови Правління (з питань фінансів)

Л. П. Чапістрак
В. о. Головного бухгалтера

ДОДАТОК В

Окремий звіт про фінансовий стан АТ «КБ «Приватбанк» станом на 31.12.2025
рік [32]

АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК "ПРИВАТБАНК"

Окремий звіт про прибуток або збиток за рік, що закінчився 31 грудня 2025 року

У тисячах українських гривень	Прим.	2025 рік	2024 рік
Процентні доходи в т.ч.:		91 214 154	77 593 517
- процентний дохід, обчислений із застосуванням методу ефективного відсотка	20	86 055 285	72 892 263
- інші процентні доходи	20	5 158 869	4 701 254
Процентні витрати	20	(11 287 964)	(10 706 232)
Чистий процентний дохід		79 926 150	66 887 285
Прибуток від зменшення корисності та спорикування збитку від зменшення корисності (збиток від зменшення корисності), визначені згідно з МСФЗ 9	21	(2 715 178)	(2 072 409)
Чисті процентні доходи після вирахування резерву на зменшення корисності		77 211 012	64 814 876
Комісійні доходи	22	50 206 745	46 601 890
Комісійні витрати	22	(22 276 586)	(18 834 026)
Чистий прибуток (збиток) від операцій з іноземною валютою		5 864 530	5 497 094
Чистий прибуток (збиток) від операцій з нерезидентом іноземної валюти		(616 035)	(3 200 972)
Чистий прибуток (збиток) від операцій з борговими фінансовими інструментами, які обліковуються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	9	742 490	1 093 208
Чистий прибуток (збиток) від операцій з фінансовими інструментами за справедливою вартістю через прибуток або збиток	9	6 308 984	10 298 356
Чистий прибуток (збиток) від переоцінки об'єктів інвестиційної нерухомості		-	41 305
Витрати на виплати працівникам		(15 954 005)	(12 483 512)
Амортизаційні витрати	10	(2 486 157)	(2 731 566)
Інші адміністративні та операційні витрати в т.ч.:	23	(12 736 401)	(11 339 595)
- розформування (витрати на створення) резерву під юридичні ризики	17, 23	(556 951)	(609 006)
- адміністративні та операційні витрати	23	(12 167 450)	(10 730 589)
Інші доходи	24	2 259 010	1 618 346
Інші прибутки (збитки) - збиток від модифікації фінансових активів		(436 326)	(375 751)
Доходи (витрати), які виникають під час періодного визначення фінансових активів за процентною ставкою, вищою або нижчою, ніж ринкова		5 263	544
Прибуток (збиток), що виникає від припинення визнання фінансових активів, оцінених за амортизованою собівартістю		44 519	3 937
Прибуток до оподаткування		87 967 043	81 004 134
(Витрати на сплату податку) доходи від повернення податку	25	(58 884 535)	(40 863 279)
Прибуток за рік		29 082 508	40 140 855

Затверджено до випуску та підписано 20 березня 2026 року.

Карп Миколай Бюрієрт
Голова Правління

Л. П. Чернишова
Заступник Голови Правління (з питань фінансів)

Л. П. Чаністрок
Головний бухгалтер

Основні засади грошово-кредитної політики на період воєнного стану [24]

РАДА НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ

**ОСНОВНІ ЗАСАДИ ГРОШОВО-КРЕДИТНОЇ ПОЛІТИКИ
НА ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ**

Схвалено рішенням Ради Національного банку України
від 15 квітня 2022 року

Київ – 2022

Вступ

Основні засади грошово-кредитної політики на період воєнного стану (далі – Основні засади) розроблено відповідно до Конституції України, Закону України “Про Національний банк України”, Указу Президента України від 24 лютого 2022 року № 64/2022 “Про введення воєнного стану в Україні”, затвердженого Законом України від 24 лютого 2022 року № 2102-IX «Про затвердження Указу Президента України “Про введення воєнного стану в Україні», та Закону України “Про валюту і валютні операції”.

Основні засади діятимуть тимчасово в період дії правового режиму воєнного стану, а за потреби також деякий час після його завершення до нормалізації функціонування економіки та фінансової системи. Основні засади діятимуть до ухвалення окремого рішення Ради Національного банку України (далі – Рада Національного банку) про поновлення дії Основних засад грошово-кредитної політики на 2022 рік та середньострокову перспективу¹ або схвалення нових Основних засад грошово-кредитної політики згідно з повноваженнями Ради Національного банку.

Цілі грошово-кредитної політики та монетарний режим

В умовах широкомасштабної збройної агресії та запровадження воєнного стану в Україні першочергового значення набуває забезпечення надійного та стабільного функціонування банківської і фінансової системи країни, а також максимальне забезпечення потреб оборони України, безперебійного функціонування системи державних фінансів та об’єктів критичної інфраструктури.

Зниження дієвості ринкових інструментів та висока невизначеність в умовах повномасштабних бойових дій унеможливають здійснення монетарної політики в форматі інфляційного таргетування з плаваючим валютним курсом. Дієвість каналів монетарної трансмісії додатково послаблюється адміністративними обмеженнями на валютному ринку та обмеженнями щодо руху капіталу. За таких умов Національний банк України (далі – Національний банк) може тимчасово не покладатися на застосування ринкових монетарних інструментів, зокрема ключової (облікової) ставки як основного інструменту грошово-кредитної (монетарної) політики.

Для виконання вищезазначених завдань, а також мінімізації ризиків для цінової та фінансової стабільності Національний банк України відповідно до

¹ Схвалені рішенням Ради Національного банку України від 13 вересня 2021 року № 31-рд.

чинного законодавства України визначає особливості регулювання грошово-кредитного ринку, здійснення валютного регулювання та нагляду, а також у разі необхідності буде запроваджувати заходи захисту, передбачені Законом України “Про валюту і валютні операції”.

Висока невизначеність, спричинена активними воєнними діями, також ускладнює прогнозування економічних процесів з прийнятною імовірністю. Тож Національний банк може тимчасово утриматися від публікації власних макроекономічних прогнозів.

Інструменти монетарної політики

Національний банк здійснює гнучку адаптацію операційного дизайну грошово-кредитної (монетарної) політики та вживає необхідних антикризових заходів для підтримки належного рівня ліквідності банківської системи (у тому числі за потреби – частково через механізми бланкового рефінансування) та посилення гнучкості банків в управлінні власною ліквідністю.

За високої невизначеності та з огляду на шоківі умови функціонування економіки, запроваджено адміністративні обмеження на валютному ринку та щодо руху капіталу.

З огляду на необхідність забезпечення належної відсічі широкомасштабній збройній агресії росії та безперерйного функціонування системи державних фінансів в умовах воєнного стану Національний банк може надавати підтримку державному бюджету шляхом купівлі цінних паперів Уряду України (далі – Уряд) на первинному ринку (тимчасова інституціональна можливість чого впливає із законодавства про військовий стан²). Доцільність та обсяги операцій із фінансування державного бюджету визначатимуться окремими рішеннями Національного банку, зважаючи на ситуацію на фінансових ринках та в державних фінансах, зокрема з урахуванням можливості наповнення державного бюджету з інших джерел.

Усвідомлюючи потенційні ризики монетизації дефіциту державного бюджету, Національний банк фінансуватиме лише критичні видатки Уряду в обмежених обсягах та лише шляхом купівлі цінних паперів Уряду на первинному ринку. Національний банк також зберігатиме максимальну прозорість у висвітленні таких операцій. У сукупності, обмеження обсягів монетизації дефіциту бюджету та прозорі комунікації, дадуть змогу запобігти:

- загрозі посилення фіскального домінування та, відповідно, ефекту “фіскального витіснення” та високої інфляції,
- послабленню довіри до грошово-кредитної (монетарної) політики та розбалансуванню очікувань, а також

² Дія норм Закону України «Про Національний банк України» в частині заборони купівлі цінних паперів в емітента та заборони надання кредитів державі зупинена на період воєнного стану згідно із Законом № 2118-IX від 03.03.2022; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2120-IX від 15.03.2022.

- ускладненню процесу євроінтеграції України та співпраці з міжнародними фінансовими донорами.

Водночас Національний банк і надалі виходитиме з потреби збереження власної інституційної, фінансової та операційної незалежності для належного виконання своїх функцій. Національний банк максимально уникатиме заходів та інструментів, застосування яких призведе до послаблення довіри до грошово-кредитної (монетарної) політики, розбалансування очікувань та посилення фінансового домінування.

Взаємодія з Урядом та протидія викликам воєнного часу

Національний банк підтримуватиме тісну взаємодію з Урядом для сприяння залученню необхідного зовнішнього фінансування від міжнародних організацій та країн-партнерів, зокрема спрямованого на розв'язання проблем у гуманітарній сфері, відбудову знищеної інфраструктури, відновлення/трансформацію економіки України. Національний банк разом з Урядом докладатиме всіх зусиль для виконання цілей, критеріїв та заходів із реформування економіки та фінансової системи, передбачених співпрацею з МВФ, іншими міжнародними фінансовими організаціями та інституціями ЄС.

Крім того, Національний банк спільно з Урядом зосередить зусилля на посиленні економічного тиску на країну-агресора, зокрема через відповідні дії та надання аргументів міжнародним партнерам, провідним державним органам інших країн та комерційним корпораціям щодо запровадження нових фінансових санкцій, спрямованих на повну ізоляцію росії від глобальної економіки та світової фінансової системи. Національний банк також закликатиме міжнародні фінансові установи до припинення співпраці з країною-агресором та її відсторонення від практичної участі у процесі прийняття рішень в міжурядових організаціях.

Для сприяння інформаційному спротиву широкомасштабній гібридній агресії та підвищення ефективності управління очікуваннями економічних агентів Національний банк продовжить підвищувати якість та ефективність комунікацій із суспільством.

Національний банк продовжить сприяти підтримці українських біженців за кордоном, зокрема шляхом створення можливостей для обміну готівкових гривень на валюти країн перебування. Зокрема він запроваджує укладання угод про викуп готівкової гривні за іноземну валюту з центральними банками та іншими фінансовими установами.

Національний банк займатиме принципову позицію щодо недопущення звуження сфери застосування гривні як єдиного законного платіжного засобу в Україні та/або створення під час здійснення операцій із віртуальними активами можливостей для обходу чинного державного регулювання, нагляду та моніторингу, зокрема у сфері валютних операцій та операцій з вивезення,

переказування і пересилання валютних цінностей, запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення. Водночас Національний банк докладатиме зусиль для розбудови системи прозорого та зрозумілого державного регулювання, що сприятиме розвитку чесного та ефективного обігу віртуальних активів.

Поступове повернення монетарної політики до традиційного формату

У міру нормалізації функціонування економіки та фінансової системи Національний банк у мінімально достатні строки зобов'язується повернутися до застосування принципів та інструментів грошово-кредитної (монетарної) політики, визначених Стратегією монетарної політики Національного банку України³ та Основними засадами грошово-кредитної політики на 2022 рік та середньострокову перспективу.

Національний банк залишається відданим режиму інфляційного таргетування з плаваючим обмінним курсом і забороні фінансування державного бюджету з боку Національного банку.

Так, Національний банк поступово скасує адміністративні обмеження на валютні операції у міру поліпшення стану платіжного балансу України. Відновлення виробництва та налагодження транспортної логістики (відкриття портів та/або налаштування альтернативних маршрутів транспортування), поживлення експорту та зростання валютних надходжень з інших джерел забезпечать відновлення пропозиції іноземної валюти. Водночас поступове зниження схильності до конвертації заощаджень в іноземну валюту та послаблення мотивів для виведення капіталу сприятимуть стабілізації попиту на валютному ринку. Національний банк прагнути до якнайшвидшого відновлення повноцінної роботи валютного ринку та повернення до плаваючого курсоутворення, якщо це не створюватиме загроз для стабільного функціонування банківської та/або фінансової системи держави. У міру скасування адміністративних обмежень і поживлення операцій на валютному ринку Національний банк повернеться до здійснення валютних інтервенцій з урахуванням завдань та принципів, закріплених у Стратегії валютних інтервенцій Національного банку України⁴.

У міру стабілізації ситуації та зниження невизначеності щодо воєнних дій Національний банк у мінімально достатні строки відновить прогностичний цикл та повернеться до практики публікації Інфляційного звіту з макроекономічним прогнозом.

Щойно з'явиться можливість з прийнятною імовірністю спрогнозувати ефекти від монетарних рішень на горизонті політики, а канали монетарної

³ Схвалена рішенням Ради Національного банку України від 13 липня 2018 року № 37-рл.

⁴ Затверджена рішенням Правління Національного банку України від 29 грудня 2020 року № 769-рпн.

трансмисії відновлять своє функціонування, Національний банк повернеться до традиційного формату застосування ключової ставки як основного інструменту грошово-кредитної (монетарної) політики для утримання під контролем інфляційних очікувань та досягнення інфляційних цілей. Прийняття рішень із грошово-кредитної (монетарної) політики матиме перспективний та проактивний характер і ґрунтуватиметься на найбільш імовірних сценаріях макроекономічних прогнозів.

Національний банк прагнучим до якнайшвидшої повної відмови від фінансування дефіциту державного бюджету, ураховуючи потребу в забезпеченні оптимального балансу між, з одного боку, утриманням під контролем інфляційної динаміки та очікувань, а з іншого, – необхідністю підтримки боєздатності Збройних Сил України, безперебійного функціонування системи державних фінансів та об'єктів критичної інфраструктури.

Національний банк надаватиме подальшу підтримку та вживатиме невідкладних заходів для забезпечення фінансової стабільності. З урахуванням структурної позиції ліквідності банківської системи (профіцит або дефіцит) та її обсягів Національний банк за потреби здійснюватиме гнучку адаптацію операційного дизайну грошово-кредитної (монетарної) політики з метою сприяння оптимальному балансу між забезпеченням належного рівня ліквідності банківської системи для реагування на можливу турбулентність на фінансових ринках і посиленням процентного каналу монетарної трансмісії. За умови зниження ризиків для ліквідності банківської системи Національний банк згорне екстрені заходи підтримки банків.

Забезпечення середовища з низькою та стабільною інфляцією в умовах плаваючого обмінного курсу залишатиметься основним внеском з боку Національного банку в стійке відновлення економіки України в повоєнний час.